

Број:
Sarajevo, 4. 2. 2016.

IZVJEŠĆE O RADU
PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BOSNE I HERCEGOVINE
ZA 2015. GODINU

SADRŽAJ

1. UVODNA RIJEČ PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH....	3
2. STANJE LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA DJELATNIH VOJNIH OSOBA I KADETA U ORUŽANIM SNAGAMA BIH I MINISTARSTVU ODBRANE BIH.....	4
2.1. Postupanje povodom pritužbi.....	4
2.2. Pritužbe koje se odnose na Interni oglas za prijem kandidata u djelatnu vojnu službu u početnom činu dočasnika Oružanih snaga BiH.....	6
2.3. Pritužbe koje se odnose na položaj djelatnih vojnih osoba angažiranih na poslovima remonta i održavanja streljiva u TROM Doboj.....	8
2.4. Pritužbe koje se odnose na postupak postavljenja djelatnih vojnih osoba.....	9
2.5. Pritužbe pripadnika Deminerske bojne.....	12
2.6. Pritužbe koje se odnose na položaj djelatnih vojnih osoba angažiranih za potrebe službe traganja i spašavanja.....	13
2.7. Pritužbe u vezi s transparentnošću postupka upućivanja djelatnih vojnih osoba u misije potpore miru izvan zemlje.....	14
2.8. Pritužbe koje se odnose na nepravilnosti prilikom vođenja stegovnog postupka.....	15
2.9. Ostala pitanja- pojedinačni specifični slučajevi.....	16
3. UVJETI ŽIVOTA I RADA U VOJARNAMA ORUŽANIH SNAGA BIH.....	19
3.1. Nenajavljeni posjet vojarni “Miloš Obilić”.....	19
3.2. Najavljeni posjet Brigadi taktičke podrške Oružanih snaga BiH.....	20
3.3. Nenajavljeni posjet Glavnoj logističkoj bazi Oružanih snaga BiH.....	21
3.4. Najavljeni posjet Zapovjedništvu logistike Oružanih snaga BiH.....	22
3.5. Posjet vojarni „Kozara“, radiorelejnomo čvorištu i 1. satniji Bojne zračnog motrenja i javljanja, Banja Luka.....	23
3.6. Nenajavljeni posjet lokacijama za smještaj i sortiranje streljiva „Blažuj“ i „Krupa“.....	24
3.7. Najavljeni posjet Brigadi zračnih snaga i protuzračne odbrane Oružanih snaga BiH.....	25
3.8. Najavljeni posjet skladištu za smještaj streljiva i minsko-eksplozivnih sredstava “Krčmarice” Oružanih snaga BiH.....	27
4. PROCJENA STANJA LJUDSKIH PRAVA I PREPORUKE PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH ZA OTKLANJANJE UOČENIH NEDOSTATAKA.....	28
5. SURADNJA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA.....	31
6. OSTALE AKTIVNOSTI UREDA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH U 2015. GODINI.....	32
6.1. Radionica o temi: „Izvešće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“.....	32
6.2. Ostale aktivnosti koje je Ured vojnog povjerenika realizirao tokom 2015. godine.....	32
6.2.1. Realizirane aktivnosti u siječnju, veljači i ožujku.....	33
6.2.2. Realizirane aktivnosti u travnju, svibnju i lipnju.....	33
6.2.3. Realizirane aktivnosti u srpnju, kolovozu i rujnu.....	34
6.2.4. Realizirane aktivnosti u listopadu, studenom i prosincu.....	34

1. UVODNA RIJEČ PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BiH

U skladu s člankom 5. stavkom (1) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), parlamentarni vojni povjerenik BiH (u daljnjem tekstu: vojni povjerenik) podnosi Parlamentarnoj skupštini BiH Izvješće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2015. godinu (u daljnjem tekstu: Izvješće o radu).

Pravni okvir djelovanja vojnog povjerenika utvrđen je člankom 1. stavak (3) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), u kojemu je navedeno:

"Na sva pitanja organizacije i upravljanja te druga pitanja bitna za rad vojnog povjerenika čija je pozicija uspostavljena ovim Zakonom i odnosa prema pravnim i fizičkim osobama, u mjeri u kojoj nisu propisana ovim Zakonom, primjenjuju se Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine i Zakon o upravi."

Shodno navedenoj odredbi, pravni okvir djelovanja vojnog povjerenika čine: Zakon o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12 i 6/13), Zakon o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09) i Poslovnik o radu parlamentarnog vojnog povjerenika Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 8/10).

Provodeći parlamentarni nadzor nad radiom i drugim pitanjima iz područja zaštite ljudskih prava i sloboda vezanih uz djelatne vojne osobe i kadete u Oružanim snagama BiH, putem postupaka i istraga provedenih povodom pritužbi pripadnika Oružanih snaga BiH u 2015. godini, potom prema uputi Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH (u daljnjem tekstu: Zajedničko povjerenstvo), kao i na osnovi saznanja vojnog povjerenika, i u ovom su izvještajnom razdoblju uloženi napor u afirmaciju i zaštitu ljudskih prava djelatnih vojnih osoba i kadeta u Oružanim snagama BiH.

Pozicija vojnog povjerenika uspostavljena je s ciljem jačanja vladavine prava, zaštite ljudskih prava i sloboda djelatnih vojnih osoba i kadeta u Oružanim snagama BiH i Ministarstvu obrane BiH (u daljnjem tekstu: Ministarstvo obrane), kako je to zajamčeno Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima u njegovom dodatku. Shodno tome, temeljni postulati djelovanja vojnog povjerenika su: zakonitost, pravičnost, transparentnost, učinkovitost, kao i brzo reagiranje na situacije moguće povrede ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH. Sve navedeno doprinijelo je da institucija uživa veliko povjerenje među samim podnositeljima pritužbi. Osim spomenutog, posjeti vojnog povjerenika zapovjedništvima i jedinicama Oružanih snaga BiH te upoznavanje nadležnih o stanju ljudskih prava na terenu doprinosi zaštiti ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH, mimo strogog hijerarhijskog zapovjednog lanca. Bitan element bez kojega bi bilo otežano provoditi aktivnosti iz nadležnosti vojnog povjerenika je i **podrška što ju je Zajedničko povjerenstvo pružalo Uredu vojnog povjerenika i u ovom izvještajnom razdoblju.**

U ovome Izvješću o radu najprije će biti prikazano stanje ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH uz navođenje ključnih područja koja su bila predmetom pritužbi, kao i statističkog pregleda pritužbi. U tome dijelu bit će dan i pregled temeljnih preporuka, stavova, zapažanja i inicijativa za poboljšanje stanja ljudskih prava, a što ih je vojni povjerenik izdao Ministarstvu obrane i Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH (u daljnjem tekstu: Zajednički stožer). Potom će biti opisani uvjeti života i rada u vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH, a koje je vojni povjerenik utvrdio na osnovi obavljenih najavljenih i nenajavljenih posjeta (14 posjeta). U Izvješću o radu bit će navedena i vrlo dobra suradnja vojnog povjerenika s poimence navedenim organizacijama i institucijama. Na kraju, istaknut je pregled ostalih aktivnosti Ureda vojnog povjerenika realiziranih tijekom 2015. godine.

2. STANJE LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA VOJNIH OSOBA I KADETA U ORUŽANIM SNAGAMA BIH I MINISTARSTVU OBRANE BIH

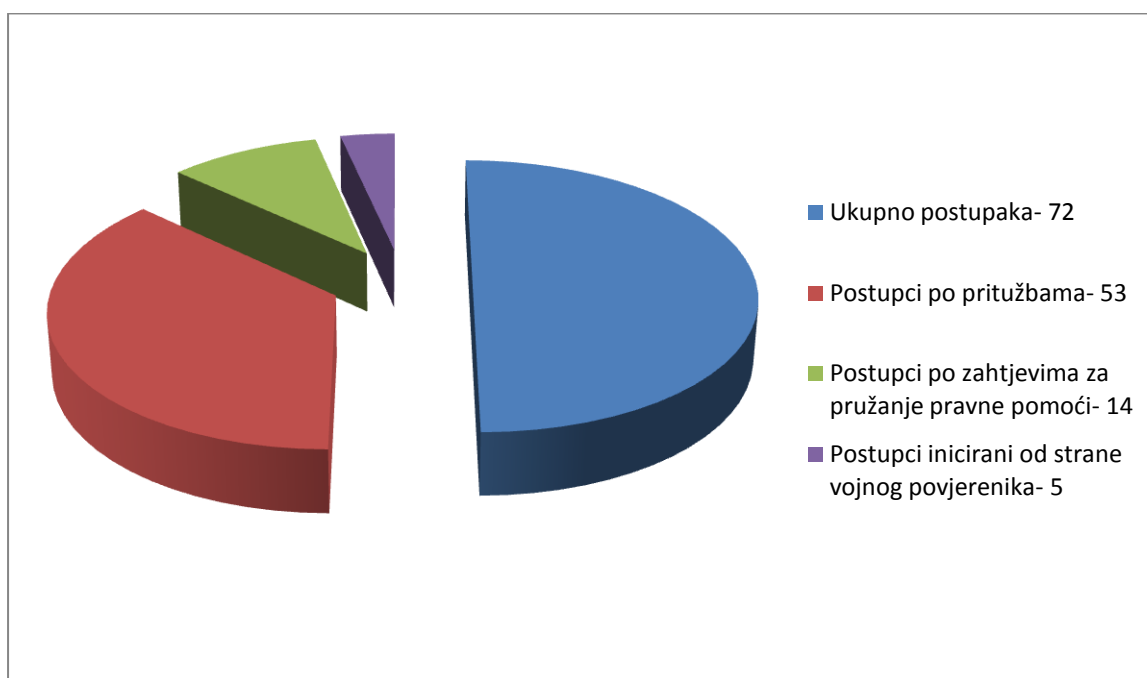
2.1. Postupanje povodom pritužbi

Poduzimanje aktivnosti razmatranjem pritužbi djelatnih vojnih osoba i kadeta u Oružanim snagama BiH, kao i na osnovi vlastite procjene kada uoči okolnosti koje upućuju na povredu ljudskih prava i sloboda spomenutih osoba, čini najznačajniji segment djelovanja vojnog povjerenika. Aktivnosti vojnog povjerenika u ovome segmentu mogu se podijeliti na postupanje povodom pritužbi, postupanje povodom zahtjeva za pružanje pravne pomoći i postupanje na inicijativu vojnog povjerenika.

Područja koja su bile tretirana u pritužbama zaprimljenim u 2015. godini su raznolika odnosno, kao što je to bio slučaj i za vrijeme prethodnog izvještajnog razdoblja, podjednako su usmjerene na sve segmente života i rada pripadnika Oružanih snaga BiH, odnosno na ostvarivanje prava i izvršenje obveza kadeta i djelatnih vojnih osoba.

Tako je u 2015. godini vojni povjerenik postupao u 72 predmeta, od koji su 53 postupaka povodom pritužbi, 14 postupaka povodom zahtjeva za pružanje pravne pomoći, te 5 postupaka koje je inicirao vojni povjerenik na osnovi saznanja ili anonimnih prijava u situaciji kada je postojala osnovana sumnja da se određenoj skupini djelatnih vojnih osoba povređuju ljudska prava ili ograničavaju slobode.

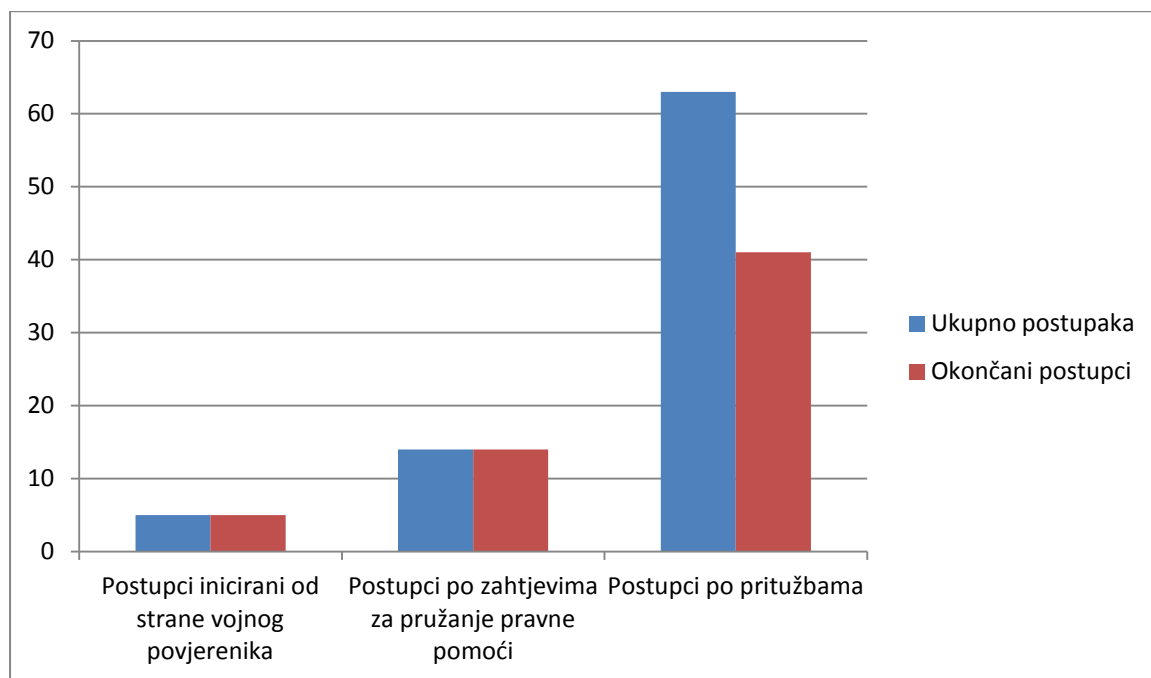
Pregled postupaka vođenih u Uredu vojnog povjerenika u 2015. godini dan je u *Tablici 1.*

Tablica 1. Pregled postupaka vođenih u Uredu vojnog povjerenika tijekom 2015. godine

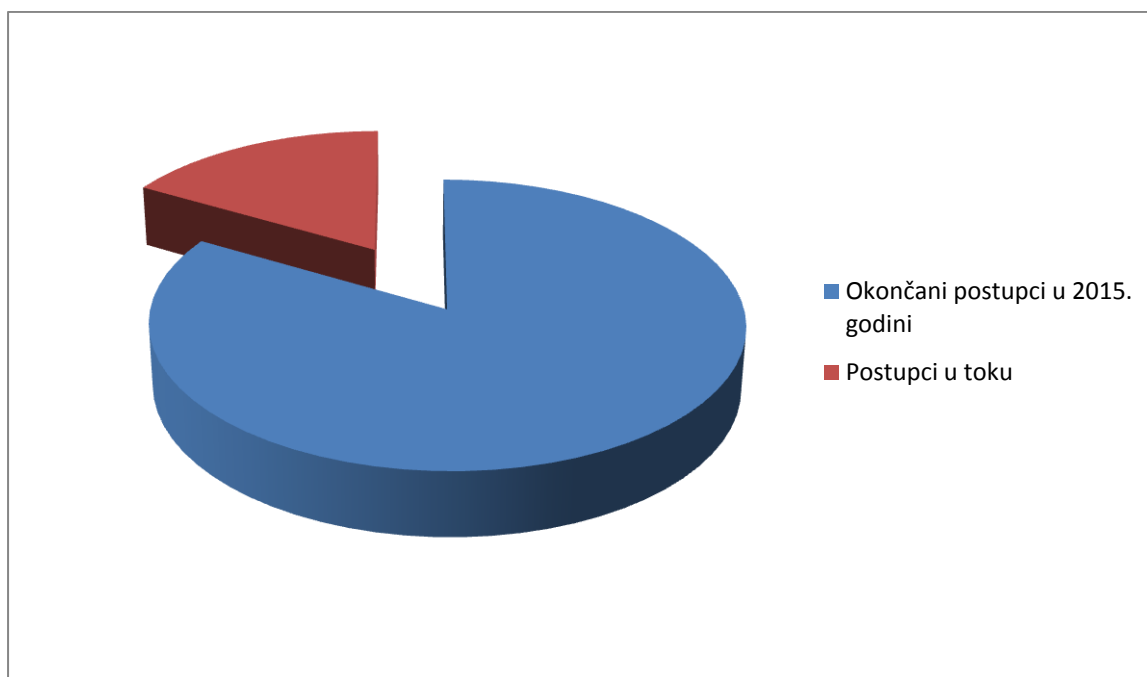
U izvještajnom razdoblju postupci povodom pritužbi okončani su u 41 predmetu, povodom zahtjeva za pružanje pravne pomoći okončani su svi postupci, njih ukupno 14, a također su okončani svi postupci koje je inicirao vojni povjerenik, što je ukupno 5 postupaka.

Pregled okončanih postupaka po područjima dajemo u *Tablici 2.*

Tablica 2. Pregled okončanih postupaka u 2015. godini, iskazani po područjima

Dakle, od ukupno 72 pokrenuta postupaka u Uredu vojnog povjerenika u 2015. godini, njih 60 je okončano, dok se u 12 predmeta postupak i dalje vodi, kako je to prikazano u *Tablici 3.*

Tablica 3. Ukupan pregled okončanih postupaka u 2015. godini

U 2015. godini pritužbe povodom kojih su vođeni postupci, a koje su se težinom i ozbiljnošću izdvojile tijekom istražnih radnji, mogu se klasificirati kao:

1. pritužbe koje se odnose na Interni oglas za prijam kandidata u djelatnu vojnu službu u početnom činu dočasnika Oružanih snaga BiH;
2. pritužbe koje se odnose na položaj djelatnih vojnih osoba angažiranih na poslovima remonta i održavanja streljiva u TROM-u Doboj;
3. pritužbe koje se odnose na postupak postavljenja djelatnih vojnih osoba;
4. pritužbe pripadnika Deminerske bojne;
5. pritužbe koje se odnose na položaj djelatnih vojnih osoba angažiranih za potrebe službe traganja i spašavanja;
6. pritužbe u vezi s transparentnošću postupka upućivanja djelatnih vojnih osoba u misije potpore miru izvan zemlje;
7. pritužbe koje se odnose na nepravilnosti prilikom vođenja stegovnog postupka;
8. ostala pitanja – pojedinačni specifični slučajevi.

2.2. Pritužbe koje se odnose na Interni oglas za prijam kandidata u djelatnu vojnu službu u početnom činu dočasnika Oružanih snaga BiH

Interni oglas za prijam kandidata u djelatnu vojnu službu u početnom činu dočasnika Oružanih snaga BiH, broj: 10-34-1-2914-3/14 od 10. 2. 2015. (u daljnjem tekstu: Interni oglas broj: 10-34-1-2914-3/14), bio je predmetom većega broja pritužbi vojnika, pripadnika Oružanih snaga BiH, koje je vojni povjerenik zaprimio u 2015. godini.

Imajući u vidu takvo stanje, odnosno interes i nezadovoljstvo izazvano Internim oglasom broj: 10-34-1-2914-3/14, vojni povjerenik je dana 19. 3. 2015. Ministarstvu obrane i Zajedničkom stožeru uputio **Zahtjev za očitovanje u vezi s Internim oglasom za prijam kandidata u djelatnu vojnu službu u početnom činu dočasnika Oružanih snaga BiH**, broj: 05/3-03-424/15 od (u daljnjem tekstu: Zahtjev).

U spomenutom zahtjevu vojni povjerenik ukazao je na neusklađenost Internog oglasa s odredbama Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12) i zauzeo sljedeći stav, ujedno tražeći od Ministarstva obrane BiH i Zajedničkog stožera Oružanih snaga BiH očitovanje o sljedećem:

1. zbog čega je Ministarstvo obrane BiH među općim uvjetima Internog natječaja, pod točkom h) kao uvjet za prijavu kandidata primijenilo dio odredbe *da u vrijeme prijama, to jeste na dan 1. 10. 2015. godine, nisu stariji od 27 (dvadeset sedam) godina*, a nije smatralo za shodno pozvati se na drugi dio odredbe članka 9. točka h) Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12) u kojem stoji: **"osim ako gornja dobna granica nije zanemarena u skladu s propisima koje donosi ministar obrane"**.

Ovakav uvjet je kao opći propisan člankom 9. stavak (1) točka h) Zakona o službi u Oružanim snagama BiH, pri čemu se ovaj članak svim elementima odnosi na prijam u djelatnu vojnu službu civilnih osoba. **Zakonodavac je glede ove norme predvidio iznimku i ostavio ministru obrane BiH mogućnost zanemarivanja dobne granice prema iskazanoj potrebi, a Interni natječaj očititi je primjer odgovarajuće primjene te iznimke.**

Shodno navedenome, deklaratorna izjava u Internom natječaju da će kandidati za prijam u vojnu službu u Oružane snage BiH biti tretirani s punim poštovanjem načela transparentnosti, pravičnosti i jednakih mogućnosti, kao i da neće biti diskriminirani ni po kojoj osnovi, na samome početku procesa u najblažem obliku izgleda neozbiljna. **Naime, diskriminirani su svi vojnici, pripadnici Oružanih snaga BiH, koji su stariji od 27 godina, što je u kontradikciji s načelima jednake mogućnosti** te uspostavljenim konceptom razvoja i upravljanja karijerom djelatnih vojnih osoba. S pravom je izraženo negodovanje vojnika u pogledu činjenice što se za dočasnike favorizira samo određeni broj osoba, dok ostali, bez obzira na dosadašnji trud, rad, zalaganje, školovanje i usavršavanje, nemaju tu "sreću" da budu ravnopravni sudionici procesa internog prijama, što je u potpunosti suprotnosti s pojmovima pravičnosti i nediskriminacije po bilo kojoj osnovi. Ovakav postupak i opredjeljenje Ministarstva obrane BiH, posebno cijeneći da je u Zakonu o službi ostavljena mogućnost iznimke, u znatnoj mjeri destimulirajući čimbenik među vojnicima.

Sve navedeno može se referirati i na Pravilnik o prijama u vojnu službu ("Službeni glasnik BiH", broj 57/14), jer njime nije razvidno, a prije svega u korist općih načela na snazi u Oružanim snagama BiH i osoba koje su već u djelatnoj vojnoj službi, razdvojen i definiran interni natječaj u odnosu na javni. Nisu predviđene specifičnosti poziva, dosadašnjeg rada i angažmana osoba u kategoriji vojnika, odnosno dočasnika u slučaju internog natječaja za časnike, što će izazvati značajne probleme ukoliko se ovakva praksa nastavi.

Osim toga, vojni povjerenik tražio je očitovanje i o sljedećem:

2. Ako je Ministarstvo obrane BiH zauzelo stav da dosljedno primjenjuje članak 9. st. (1) i (2) Zakona o službi u pogledu općih i posebnih uvjeta za prijam u vojnu službu, zbog čega je kao uvjet pod točkom i) Internog oglasa navedeno *da su uspješno završili temeljnu dočasničku obuku?*
3. Ako su vojnici, pripadnici Oružanih snaga BiH, već u djelatnoj vojnoj službi u kategoriji vojnika, zbog čega se ponovo primaju u djelatnu vojnu službu?
4. **Zašto je raspisan Interni oglas ako formacijsko mjesto nije slobodno? A na početku teksta Internog oglasa stoji: "...radi popune upražnjenih formacijskih mjesta...", pa jesu li ta mjesta upražnjena ili nisu? Također se nameće i pitanje - ako prijavljeni kandidati odbiju alternativno formacijsko mjesto, hoće li i dalje biti u djelatnoj vojnoj službi kao vojnici ili će, kako stoji, biti oslobođeni službe bez ikakvih obveza?**
5. Zašto je kao poseban uvjet određeno da su u djelatnoj vojnoj službi u Oružanim snagama BiH kandidati proveli najmanje tri godine? Favoriziraju li se na ovaj način određeni vojnici koji nakon ovog razdoblja trebaju zaključiti novi ugovor o djelatnoj vojnoj službi u skladu s člankom 103. Zakona o službi?
6. Cijeneći specifičnost poslova pripadnika Oružanih snaga BiH, mogu li osobe koje su sada u djelatnoj vojnoj službi u kategoriji vojnika obnašati tu službu ako ne ispunjavaju opće uvjete u Internom oglasu iz točaka: c) *da nisu osuđivani na bezuvjetnu zatvorsku kaznu u trajanju duljem od šest mjeseci*, e) *da im pravomoćnom presudom nije zabranjeno obavljanje određenih djelatnosti, odnosno dužnosti za vrijeme trajanja takve zabrane* i f) *da se protiv njih ne vodi kazneni postupak za kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti*, a što će Ministarstvo obrane naknado utvrditi po službenoj dužnosti za kandidate koji su ušli u uži izbor za prijam u djelatnu vojnu službu u Oružane snage BiH?
7. Ako je prvi opći uvjet *da su državljani Bosne i Hercegovine*, zbog čega se kandidatima kao dokaz ispunjenja ovoga uvjeta ne traži prilaganje uvjerenja o državljanstvu kao dokaz?

Kao ishod zalaganja vojnog povjerenika da se Interni oglas dovede u zakonit okvir, Ministarstvo obrane je aktom broj: 10-34-1-1122-1/15 od 14. 5. 2015. obavijestilo vojnog povjerenika da je Interni oglas poništen dana 6. 5. 2015.

2.3. Pritužbe koje se odnose na položaj djelatnih vojnih osoba angažiranih na poslovima remonta i održavanja streljiva u TROM-u Doboju

Uvjeti života i rada i teškoće s kojima se susreću djelatne vojne osobe angažirane u tehničkoj Radionici za održavanje i uništavanje streljiva i minsko-eksplozivnih sredstava TROM u Doboju predmet su interesa vojnog povjerenika još od 2010. godine. Međutim, i u 2015. godini vojnom povjereniku su se obraćale ove osobe s obzirom na to da Ministarstvo obrane BiH još uvijek nije ispunilo preuzetu obvezu s ciljem konačnog rješavanja njihova statusa.

Naime, vojni povjerenik je na 12. stranici svoga Izvješća o radu za 2010. godinu, te na str. 6. i 7. Izvješća o radu za 2013. godinu, istaknuo da djelatne vojne osobe angažirane na poslovima remonta i održavanja streljiva u TROM-u u Doboju rade na poslovima opasnim ne samo za zdravlje nego i za život.

U vezi s tim, potrebno je izmijeniti Odluku Vijeća ministara BiH o posebnim dodacima na plaću za djelatne vojne osobe u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 213/08, u daljnjem tekstu: Odluka), budući da su djelatne vojne osobe angažirane na ovoj lokaciji pogrešno svrstane pod članak 8. Odluke, u skladu s čim im je dodijeljen dodatak na plaću u iznosu od 10 % osnovice za obračun plaće. Djelatne vojne osobe smatraju da zbog štetnosti poslova za zdravlje, ali i opasnosti za život, imaju pravo na dodatak u iznosu od 100 % osnovice za obračun plaće.

Na osnovi inicijative vojnog povjerenika usmjerene na rješavanje ovog problema, Ministarstvo obrane BiH formiralo je povjerenstvo za rješavanje ovog pitanja. Jednim od akata iz korespondencije Ministarstva obrane BiH i vojnog povjerenika o ovom pitanju, broj: 10-34-1-405-4/14 od 8. 4. 2014., Ministarstvo obrane BiH dostavilo je informaciju da je Radna skupina za izradu prijedloga izmjene Odluke izradila Prednacrt prijedloga odluke, koji je dostavljen svim organizacijskim jedinicama Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH na izjašnjenje i sugestije.

Ministarstvo obrane BiH je, na traženje vojnog povjerenika, aktom broj: 10-34-1-3811-1/14 od 5. 11. 2014. dostavilo Prednacrt izmjene Odluke (u daljnjem tekstu: Prednacrt). Budući da je u spomenutom aktu navedeno kako je **21. 11. 2014.** godine najkasniji rok za dostavu eventualnih primjedaba i prijedloga na Prednacrt, vojni povjerenik je aktom broj: UP1/05/3-50-17-1-30/15 od 21. 4. 2015. tražio od Ministarstva obrane BiH dostavu konačnog prijedloga izmjene Odluke. Aktom broj: 10-34-1-3811-2/14 od 14. 5. 2015. Ministarstvo obrane BiH obavijestilo je vojnog povjerenika da je prijedlog izmjene Odluke u fazi usuglašavanja, te da će konačan prijedlog biti dostavljen. Vojni povjerenik je aktom broj: UP1/05/03-50-17-1-23/15 od 3. 12. 2015. ponovno tražio podatke o tome u kojoj je fazi izmjena Odluke, ali do trenutka pisanja Izvješća Ministarstvo obrane BiH nije dostavilo takav podatak.

Vojni povjerenik i dalje će pratiti rad na korekcijama spomenutog akta, kako bi on zadovoljio najviše standarde zaštite ljudskih prava osoba u službi u Oružanim snagama BiH. Također će pratiti rad Ministarstva obrane BiH u pravcu poboljšanja uvjeta rada i statusa pripadnika Radionice za održavanje i uništavanje MiMES-a, čiji je doprinos na delaboraciji i uništavanju neperspektivnog streljiva prepoznat i u međunarodnim okvirima.

2.4. Pritužbe koje se odnose na postupak postavljenja djelatnih vojnih osoba

Postupak postavljenja djelatnih vojnih osoba u Oružanim snagama BiH provodi se sukladno Pravilniku o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba u Ministarstvu obrane i Oružanim snagama BiH, broj: 10-02-3-3172/13 od 28. 8. 2013. (u daljnjem tekstu: Pravilnik).

Vojni povjerenik je u 2015. godini zaprimio veći broj pritužbi djelatnih vojnih osoba koje se se odnosile na nepravilnosti u postupku postavljenja. Provodeći istražne radnje, vojni povjerenik utvrdio je da je većina pritužbi koje se odnose na ovo područje osnovana, a u nastavku izdvajamo pojedine slučajeve.

Postupanje povodom pritužbe N. M.-a:

Postupajući povodom pojedinačnih pritužbi, vojni povjerenik uočio je pojavu zanemarivanja rang-lista za postavljenje u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH. Jedan od primjera za to je i predmet broj: UP1-05/3-50-17-1-18/15, u kojemu podnositelj pritužbe N. M. navodi da je odlukom Zajedničkog stožera Oružanih snaga BiH na više formacijsko mjesto postavljena druga djelatna vojna osoba koja je na karijernoj rang-listi četiri mjesta ispod imenovanoga. Nakon što je proveo istražne radnje, vojni povjerenik izdao je Preporuku broj: UP1-05/3-50-17-1-18/15, u kojoj je konstatirao da je **pritužba osnovana, budući da je na formacijsko mjesto navedeno u pritužbi postavljena osoba koja je na Rang-listi za postavljenje časnika i dočasnika u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH na osmom mjestu, dok je podnositelj pritužbe na drugom mjestu prema ukupnoj rang-listi njegova osobnog čina, roda i naroda kojemu pripada.**

Time su povrijeđeni članak 30. stavak (1) Pravilnika kojim je propisano: *„Postavljenje časnika i dočasnika provodi se prema prioritetu Zajedničkog stožera Oružanih snaga BiH, a na temelju rang-lista za postavljenje koje vodi Zajednički stožer Oružanih snaga BiH“* i stavak (3) Pravilnika u kojem stoji: *„na temelju prioriteta iz stavka (1) provodi se postavljenje najbolje rangiranih kandidata“*.

Postupajući prema preporuci, Ministarstvo obrane BiH je aktom broj: 10-337-3174-3/15 od 12. 10. 2015. godine obavijestilo vojnog povjerenika da je **doneseno rješenje o oglašenju ništavim naredbe** o postavljenju na dužnost osobe koja je nižerangirana od N. M.-a, uz donošenje naredbe o postavljenju na dužnost N. M.-a, čime je provedena preporuka vojnog povjerenika.

Postupanje povodom pritužbe M. M.-a:

Za jedan od primjera također izdvajamo predmet vodnika M. M.-a, koji je u pritužbi vojnom povjereniku naveo da je u činu vodnika neprekidno osamnaest godina te da ispunjava uvjete za promaknuće u viši čin. Krajem 2014. godine, zbog ustanovljenog invaliditeta starijem vodniku V. A.-u i potrebe za njegovim raspoređivanjem na drugi odgovarajući posao, otvorena je mogućnost za postavljenje vodnika M. M.-a na formacijsko mjesto višeg čina. U vezi s tim se vodnik M. M. obraćao S-1 boojne, kao i S-1 brigade, gdje mu je potvrđeno da ispunjava sve uvjete za postavljenje na formacijsko mjesto na kojem je do tada bio stariji vodnik V. A., te da će biti podnesen prijedlog za njegovo postavljenje. Međutim, na mjesto starijeg vodnika V. A. postavljen je vodnik A. B., koji je, prema navodima podnositelja pritužbe, stupio u OSBiH 2009. godine u činu vojnika, a čin vodnika dobio je 2012. godine.

Vojni povjerenik je, nakon što je proveo istražne radnje, donio Zaključak broj: UP1-05/3-50-17-1-4/15 od 7. 5. 2015. u kojem je konstatirana osnovanost pritužbe vodnika M. M.-a. Utvrđeno je da je premještanjem i postavljenjem vodnika A. B.-a na upražnjeno mjesto zapovjednika komutacijskog odjela - vod veze - zapovjedna baterija - topnička bojna - 5. Pješачka brigada, na kojem je do tada bio stariji vodnik V. A., **povrijeđen članak 30. st. (1) i (3) Pravilnika.**

Generalni inspektorat Ministarstva obrane BiH, postupajući povodom zahtjeva vojnog povjerenika, a uvidom u rang-liste za postavljenje, utvrdio je da je u ovome slučaju došlo do nepropisanog postupanja jer je djelatna vojna osoba **koja je na rang-listama na 101 mjestu** premještena i postavljena na formacijsko mjesto višeg čina. Ovakvim postupkom derogirane su odredbe Pravilnika, kao i svrha njegovog postojanja. Također, postavljenjima mimo rang-lista za postavljenje favoriziraju se nižerangirani pojedinci i daje im se mogućnost napredovanja suprotno odredbama Pravilnika.

Imajući u vidu osnovanost pritužbe, vojni povjerenik zatražio od Zajedničkog stožera Oružanih snaga BiH dostavu informacija o poduzetim radnjama na **otklanjanju utvrđenih nepravilnosti**. Zajednički stožer Oružanih snaga BiH izvjestio je vojnog povjerenika **da je cijeli predmetni slučaj vraćen u prvotno stanje** Naredbom broj: 16-08-34-3-37-29/15 od 21. 4. 2015., koje odgovara postavljenjima starijeg vodnika V. A. i vodnika A. B.-a na formacijska mjesta na kojima su bili prije 1. 11. 2014. godine.

Postupanje povodom pritužbe A. V.-a:

Sličan navedenim slučajevima je i predmet poručnika A. V.-a, koji je u pritužbi vojnom povjereniku, uz ostalo, iskazao sumnju u pravilnost postavljenja kapetana N. M.-a na mjesto zapovjednika voda za kontrolu, održavanje i skladištenje klase IX., ujedno časnika za operacije u Satniji za održavanje Glavne logističke baze, budući da je kapetan N. M. kao časnik pješачkog VES-a postavljen na mjesto logističkog VES-a. Provodeći istražne radnje, vojni povjerenik došao je do saznanja da kapetan N. M., koji je naredbom ministra obrane BiH broj: 10-34-3-46-203/14 od 11. 9. 2014. postavljen na navedenu dužnost dana 1. 9. 2014., **ne ispunjava uvjete** propisane Zakonom o službi u Oružanim snagama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12, u daljnjem tekstu: Zakon) i Pravilnikom **za postavljenje na tu dužnost.**

Naime, primjena Pravilnika, koji je stupio na snagu danom donošenja 28. 8. 2013., *aktom ministra obrane BiH broj: 10-02-3-47-6-3/13 od 8. 7. 2014. počela je 1. 9. 2014.*, od kada su primjenjive i rang-liste. Budući da je kapetan N. M. postavljen na navedenu dužnost dana 1. 9. 2014., vojni povjerenik je u Zaključku broj: UP1-05/3-50-17-1-32/14 od 18. 5. 2015. konstatirao da je odredbe Pravilnika trebalo primijeniti u konkretnom slučaju, bez obzira na to što je Prijedlog za postavljenje imenovanoga na navedenu dužnost ranije podnesen.

Imajući u vidu navedeno te činjenicu da donošenje ovoga zaključka neće doprinijeti drukčijem rješavanju predmeta, vojni povjerenik **zauzeo stav i o tome obavijestio Zajednički stožer Oružanih snaga BiH s ciljem ispravnijeg postupanja u budućim istim ili sličnim slučajevima.**

Postupanje povodom pritužbi R. G.-a i A. S.-a:

R. G. i A. S. obratili su se vojnom povjereniku podnoseći pritužbe broj: UP1-05/3-50-17-1-29/15 i UP1/05/3-50-17-1-30/15, obje od 28. 9. 2015., u kojima ukazuju na nepravilnosti u postupku izbora i postavljenja časnika Oružanih snaga BiH na formacijska mjesta višeg čina. Postupajući povodom pritužbi, vojni povjerenik je dana 7. 10. 2015. poslao upit Generalnom inspektoratu Ministarstva obrane BiH, tražeći provjeru iznesenih navoda.

Nakon što su provedene istražne radnje, vojni povjerenik donio je Zaključak broj: UP1-05/3-50-17-1-29/15 i UP1/05/3-50-17-1-30/15 u kojem stoji da su pritužbe R. G.-a i A. S.-a osnovane budući da su prilikom postavljenja povrijeđene odredbe Pravilnika. Naime, na određena formacijska mjesta navedena u pritužbi postavljene su osobe koje su, u odnosu podnositelje pritužbi, nižerangirane na rang-listama za postavljenje časnika i dočasnika, što je suprotno članku 30. stavak (1) Pravilnika. Nadalje, povrijeđen je i članak 29. Pravilnika, budući da su na pojedina formacijska mjesta postavljene osobe koje nemaju odgovarajuću vojno-evidencijsku specijalnost (VES), iako u spomenutom članku stoji da se „*djelatne vojne osobe postavljaju, prema potrebi službe, na odgovarajuća upražnjena formacijska mjesta prema: c) osobnoj vojno-evidencijskoj specijalnosti*“.

Također, postoje formacijska mjesta koja su navedena u pritužbi na koja je postavljena osoba čiji niti osobni niti dopunski VES nije odgovarajući, a uz to nije ispoštovan ni uvjet iz članka 12. stavka (4) točke d) Pravilnika, a to je da osoba koja se postavlja na dužnost zapovjednika bojne mora imati završen tečaj za obavljanje te dužnosti.

Postupanje povodom pritužbe S. G.-a:

Uredu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH obratio se S. G. podnoseći pritužbu broj: UP1-05/3-50-17-1-26/15 od 9. 9. 2015., u kojoj navodi da su prilikom izrade rang-lista za postavljenje časnika i dočasnika u Ministarstvu obrane i Oružanim snagama BiH (u daljnjem tekstu: rang-lista) pogrešno utvrđeni njegovi podatci. Naime, na rang-listi od 30. 4. 2015. izbrisani su podatci o vremenu koje je proveo u činu od 19. 1. 1998. do 30. 6. 2007., a na temelju naredbe ministra obrane BiH broj: 10-34-3-1701/11 od 21. 3. 2011. S druge strane, postoje djelatne vojne osobe kojima je kumulativno priznato vrijeme provedeno u istom činu.

Postupajući u predmetu, vojni povjerenik uputio je dopis Generalnom inspektoratu pri Ministarstvu obrane BiH (u daljnjem tekstu: Generalni inspektorat), broj: UP1-05/3-50-17-1-26/15, tražeći provjeru iznesenih navoda. Generalni inspektorat je aktom broj: 05-03-32-1-110-4/15 od 10. 11. 2015. dostavio odgovor vojnom povjereniku.

Cijeneći sve podatke prikupljene tijekom postupka, vojni povjerenik je na temelju članka 3. točke b) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH, te članka 28. točke e) Poslovnika o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH, donio sljedeći zaključak

1. Pritužba S. G.-a je osnovana.
2. **S aspekta zaštite ljudskih prava, potrebno je na jednoobrazan način postupati u istim i sličnim situacijama i uvijek kada je to moguće zauzeti stav koji će ići u korist, a ne na štetu djelatnih vojnih osoba.** Iz naprijed spomenutog akta Generalnog inspektorata vidljivo je da ima i osoba koje su u istom položaju kao S. G., ali im je vrijeme provedeno u istom činu **kumulativno zbrojeno**. Ovakvo različito postupanje je nedopustivo i predstavlja svjesno ili nesvjesno degradiranje pojedinaca. Shodno članku 30. stavak (1) Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj: 10-02-3-3172/13 od 28. 8. 2013. (u daljem tekstu: Pravilnik), *postavljenje časnika i dočasnika provodi se po prioritetu Zajedničkog stožera Oružanih snaga BiH, a na temelju rang-lista za postavljenje koje vodi Zajednički stožer Oružanih snaga BiH*. Rang-liste moraju se izrađivati prema propisanim kriterijima i **nedopustivo je da se zbog pogrešnog tumačenja propisa**, na temelju kojih se one izrađuju, a koji se u međuvremenu nisu mijenjali, u kraćem razdoblju značajno mijenjaju podatci na rang-listama i time **uvodi pravna nesigurnost**.

3. Vojni povjerenik **cijeni ispravnim mišljenje Zapovjedništva za potporu Oružanih snaga BiH** po pitanju računanja vremena provedenog u činu osobama koje su mijenjale kategoriju tijekom vojne karijere, a u zadnjoj su prekategorizaciji zadržale čin koji su imale i ranije, a spomenuto mišljenje na tragu je kumulativnog računanja vremena provedenog u istom činu tijekom vojne karijere.
4. Tvrdnja, iznesena u okviru proizvoljnog tumačenja propisa **Sektora za upravljanje osobljem Ministarstva obrane BiH**, da promjena kategorije ne može sa sobom vući kontinuitet i povlastice prethodne službe i njeno provođenje (tvrdnje) imali bi za posljedicu rascjepkanost sustava upravljanja karijerom. Vojni povjerenik smatra da je spomenuto suprotno i Rješenju Žalbenog vijeća pri Vijeću ministara BiH, broj: UP2ŽV-09-34-3-100/13 od 9. 5. 2013., u kojem, uz ostalo, Žalbeno vijeće navodi da je Ministarstvo obrane BiH dužno, počevši od **1. 1. 2006.** godine, preuzeti arhivu i evidencije o upravljanju osobljem koje su vodile entitetske vojske, tako da postoji potpuna evidencija o dosadašnjem radnom iskustvu. **To je još jedna potvrda da je kontinuitet temeljno obilježje sustava upravljanja karijerom.**

Vojni povjerenik na kraju želi navesti da Pravilnik, kao pozitivni propis, obvezuje Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH da postupaju prema njemu. Vojni povjerenik smatra da je u postojećem Pravilniku dobro uređen profesionalni razvoj pojedinaca i dana osnova za postavljenje uistinu najboljih unutar roda ili službe na odgovarajuća mjesta, što je navedeno i u Izvješću o radu vojnog povjerenika za 2014. godinu, broj: 01,02-50-19-338/15 od 3. 2. 2015. godine.¹ Ukoliko Ministarstvo obrane BiH ili Zajednički stožer Oružanih snaga BiH smatraju da postojeći Pravilnik ima određene nedostatke, mogu pokrenuti proceduru njegove izmjene. Međutim, sve do trenutka do kada ministar obrane BiH ne odobri i potpiše novi pravilnik o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom, postojeći se ima primijenjivati kako glasi.

2.5. Pritužbe pripadnika Deminerske bojne

Značajno područje koje je bilo predmetom istrage vojnog povjerenika u 2015. godini odnosi se na neujednačeno tumačenje i primjenu propisa prema pripadnicima Deminerske bojne. Neujednačenim tumačenjem i primjenom Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o veličini, strukturi i lokacijama Oružanih snaga BiH, broj: 01-50-1-1067-10/12 od 18. 4. 2012. (u daljnjem tekstu: Odluka), pojedinim pripadnicima Deminerske bojne učinjena je diskriminacija u odnosu na njihove kolege.

Naime, pojedinim naredbama pripadnika Deminerske bojne posebno je prezicirano mjesto službe i mjesto rada, a što je osnova za ostvarivanje naknada koje nemaju karakter plaće. Međutim, u određenom broju naredbi nije naznačeno mjesto rada (**različita primjena Instrukcije o načinu vođenja dnevne i mjesečne radne liste i ažuriranja osnovnih podataka za obračun plaća i naknada pripadnika Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH**, broj: 12-16-2-1145/12 od 8. 3. 2012.). Smatrajući da je riječ o tehničkoj pogreški, pripadnici Deminerske bojne suočeni s ovim problemom tražili su ispravak naredbe, ali su odbijeni uz zahtjev za obrazloženje da je Odlukom Predsjedništva BiH o izmjenama i dopunama Odluke o veličini, strukturi i lokacijama Oružanih snaga BiH, broj: 01-50-1-1067-10/12 od

¹ Izvod iz Izvješća o radu vojnog povjerenika za 2014. godinu, str. 8 (bosanska jezična verzija)

18. 4. 2012., propisano da je Deminerska bojna razmještena na lokaciji vojarne Rajlovac - Sarajevo, s ppostotkom popune 95 %.

Provodeći istražne radnje u predmetnom slučaju, vojni povjerenik zatražio je od Ministarstva obrane da, u cilju utvrđivanja eventualne neujednačene primjene propisa, provjeri navedeno i o tome dostavi izvješće Uredu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH.

Aktom Ministarstva obrane BiH, broj: 10-02-3-4012-1/15 od 4. 12. 2015., vojni povjerenik obaviješten je o donošenju **dopune naredaba u kojima je određeno i mjesto rada**. Također je navedeno da će Ministarstvo obrane u idućem razdoblju uputiti Predsjedništvu BiH prijedlog za dopunu Odluke o veličini, strukturi i lokacijama Oružanih snaga BiH, broj: 01-011-1110-6/06 od 5. 6. 2006., na način da ministrica obrane BiH, na temelju članka 12. stavak (1) točka d) Zakona o obrani BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 86/05), svojim aktom može jednom godišnje određivati mjesta službe zapovjedništvima i jedinicama podređenim zapovjednicima bojne.

Ipak, vojni povjerenik želi naglasiti da zabrinjava činjenica što je Ministarstvo obrane BiH u kratkim razdoblju izmijenilo naredbe, a pri tome nisu mijenjani pozitivni propisi kojima se uređuje predmetno područje. Točno je da ovakva izmjena ide u korist djelatnih vojnih osoba u smislu izjednačavanja u pravima, ali **sama činjenica različitog pristupa Ministarstva obrane istom činjeničnom stanju, pri tome bez izmjene mjerodavnih propisa, uvodi pravnu nesigurnost i može stvoriti među djelatnim vojnim osobama nezadovoljstvo i osjećaj nepovjerenja u sustav.**

2.6. Pritužbe koje se odnose na položaj djelatnih vojnih osoba angažiranih za potrebe službe traganja i spašavanja

Pripadnici 2. helikopterskog skvadrona Brigade zračnih snaga i protuzračne obrane, na čelu sa zapovjednikom 2. helikopterskog skvadrona, obratili su se parlamentarnom vojnom povjereniku BiH (u daljnjem tekstu: vojni povjerenik) pritužbom zbog povrede odredaba Ugovora potpisanog između Direkcije za civilno zrakoplovstvo Ministarstva komunikacija i prometa BiH (u daljnjem tekstu: BH DCA) i Ministarstva obrane, u srhu davanja 24-satnog dežurstva Službe traganja i spašavanja (STS). Naime, Ministarstvo obrane konstantno kasni s isplataima zarađenih dnevnica osobama angažiranim u STS-u, a evidentni su i problemi s opremanjem prostorija za dežurstvo STS-a, kao i pitanje ishrane. Pripadnici ove jedinice, u cilju rješavanja navedenih problema, obraćali su se više puta (usmeno i pismeno) nadležnim u Ministarstvu obrane i Zajedničkom stožeru. Kako njihovi problemi nisu riješeni a ista praksa je nastavljena i u 2015. godini, čime je, prema navodima podnositelja pritužbe, sustavno urušen moral jedinice, obratili su se vojnom povjereniku zamolbom da on, sukladno zakonskim ovlastima, provede istražne radnje u cilju utvrđivanja stvarnog stanja.

Vojni povjerenik je, aktom od 30. 6. 2015., zatražio od Ministarstva obrane dostavu potpune informacije o ovome pitanju. Budući da Ministarstvo obrane nije dostavilo odgovor u roku predviđenom člankom 5. stavak (2) Pravilnika o suradnji parlamentarnog vojnog povjerenika BiH s Ministarstvom obrane BiH, Generalnim inspektoratom pri Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj: 01,02-34-6-1428/09 od 5. 1. 2010., vojni povjerenik je požurnicom od 6. 10. 2015. i ponovljenom požurnicom od 7. 12. 2015. zatražio dostavu informacija o navodima iz pritužbe.

U odgovoru Ministarstva obrane broj: 06-03-14-2460-1/15, koji je zaprimljen u Uredu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH dana 18. 12. 2015., navedeno je da je Ugovor o angažiranju pripadnika Oružanih snaga BiH za potrebe Službe portage i spašavanja (SAR misije) broj: 11-03-11-573-4/07 od 17. 9. 2007. (u daljnjem tekstu: Ugovor) istekao 2009. godine. Osnova za isplatu osobama angažiranim u službi SAR misije su dnevnice za službeni put. Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured za reviziju), kako je navedeno u dopisu, ukazao je Ministarstvu obrane na problem isplate dnevnica budući da članovi posade na službi SAR misije nisu imali otvorene naloge za službeni put. Također su predstavnici Ureda za reviziju sugerirali da nalog za službeni put ne može biti otvoren u mjestu službe, jer se dežurstva obavljaju u prostorijama u kojima posada inače boravi i izvršava svakodnevne zadatke. Nadalje je navedeno da je Odlukom o izmjeni odluke o visini dnevnica za službena putovanja zaposlenima u institucijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 06/12, u daljnjem tekstu: Odluka) smanjen iznos dnevnice na 25 KM, a da odredbe Ugovora, kao ni Cjenik koji je sastavni dio Ugovora, nisu aneksirani ni prilagođeni navedenim izmjenama visine dnevnice. Ministarstvo obrane je, zbog pravne nesigurnosti koja je nastupila istekom Ugovora i donošenjem Odluke, zatražilo potpisivanje novog ugovora ili aneksa navedenom ugovoru, što nije učinjeno do dana dostave odgovora vojnom povjereniku.

Također je navedeno da nisu nabavljeni oprema niti inventar potreban za opremanje prostorija za dežurstvo STS-a, kao i da Ugovorom nije uređeno pitanje ishrane, jer je njime predviđena isplata dnevnica.

Primjenjujući ovlasti iz članka 3. stavka (1) točke b) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), vojni povjerenik zatražio je od BH DCA, kao druge ugovorne stranke, da se očituje o iznesenim navodima. Očitovanje nije dostavljeno do dana pisanja ovoga Izvješća.

2.7. Pritužbe u vezi s transparentnošću postupka upućivanja djelatnih vojnih osoba u misije potpore miru izvan zemlje

Postupajući povodom pritužbe broj: UP1/05/3-50-17-1-40/15, nakon provođenja istražnih radnji vojni povjerenik uočio je postojanje odedenih nepravilnosti u postupku odabira kandidata za sudjelovanje u operaciji potpore miru, te je izdao preporuku Ministarstvu obrane BiH i Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH. Naime, izbor kandidata nije proveden u skladu s kriterijima propisanim podzakonskim aktima, i to:

- a) Kriteriji i procedure za izbor kandidata za upućivanje pripadnika Pješačke jedinice Oružanih snaga BiH u mirovnu operaciju, broj: 10-03-3018/11 od 22. 6. 2011.,
- b) Standarne operativne procedure pripreme, upućivanja i prihvata jedinice Oružanih snaga BiH u iz operacije potpore miru ISAF, broj: 16-14-05-03-10-931-20/10 od 4. 11. 2010.,
- c) Pravilnik o sudjelovanju pripadnika Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH u operacijama potpore miru i drugim aktivnostima u inozemstvu, broj: 07-02-3-1454/15 od 22. 4. 2015.

To je imalo za posljedicu da je jedan od kandidata koji je na testu fizičke spremne ostvario maksimalan broj bodova, koji posjeduje certifikat STANAG i posljednju službenu ocjenu "odličan", uvršten na rezervnu listu, a izabrano je devet kandidata koji su na završnom testiranju imali rezultate na osnovi kojih ne bi mogli ni pristupiti obuci, a pogotovu ne bi mogli biti upućeni u misiju u područje izvođenja operacija.

Također zabrinjava činjenica što su prilikom izbora kandidata primijenjeni kriteriji koji nisu propisani aktima kojima se uređuje ovo područje. Tako se, postupajući povodom ove pritužbe, vojni povjerenik u svome dosadašnjem radu prvi put susreo s kriterijem zvanim "duh kolektiva" kao presudnim kriterijem za bilo koji oblik rangiranja i odlučivanja o sposobnosti djelatnih vojnih osoba. Neprihvatljivo je što se u Oružanim snagama BiH, koje funkcioniraju na zapovjedima i jasnoj hijerarhiji, za ključni kriterij eliminacije navodi "narušavanje duha kolektiva" te bi svako daljnje obrazlaganje ove činjenice vodilo u neozbiljno navođenje primjera što sve može narušiti duh jednog kolektiva.

Uzimajući u obzir navedeno, vojni povjerenik izdao je sljedeću Preporuku broj: UP1/05/3-50-17-1-40/15:

1. **Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH obvezni su osigurati provođenje odabira kandidata za sudjelovanje u misijama potpore miru sukladno propisanim normama i objektivnim kriterijima.**
2. **Grubo kršenje propisanih kriterija u cilju diskreditiranja pojedinaca ne može se i ne smije opravdavati interesom kolektiva, jer je u izravom interesu kolektiva poštivanje načela jednakih mogućnosti shodno Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/02).**
3. **Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH dužni su analizirati podzakonske akte kojima se uređuje postupak odabira kandidata za sudjelovanje u mirovnim misijama, provesti njihovo usklađivanje te na temelju ovoga slučaja izraditi jasne smjernice o nadležnostima i postupanju osoba koje provode odabir kandidata.**
4. **Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH pitanja propusta i odgovornosti pripadnika Oružanih snaga BiH obvezni su utvrđivati provođenjem stegovnog postupka, koji je mehanizam utvrđivanja odgovornosti na objektivno utvrđenim činjenicama.**
5. **Ova preporuka izdaje se *ex nunc* kako bi se spriječili isti ili slični propusti koji su na štetu Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH.**

Sve ovo dovodi u ozbiljnu sumnju cjelokupan proces odabira kandidata za sudjelovanje u misijama potpore miru, te u znatnoj mjeri narušava ugled Oružanih snaga BiH. Vojni povjerenik posebno izražava zabrinutost zbog činjenice što su pojedini pripadnici Oružanih snaga BiH koji su odabrani i upućeni u misiju potpore miru, a nisu ispunjavali uvjete za to, te posebno naglašava da Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH snose izravne posljedice u slučaju bilo kakvog nemilog incidenta za vrijeme sudjelovanja ovako odabranih osoba u misijama.

2.8. Pritužbe koje se odnose na nepravilnosti prilikom vođenja stegovnog postupka

Nepoštivanje pravila stegovnog postupka propisanih Pravilnikom o vojnoj stezi i stegovnom postupku, broj: 13-02-3-1627/10 od 1. 4. 2010. (u daljnjem tekstu: Pravilnik), jedno je od područja kojim se vojni povjerenik bavio tijekom 2015. godine.

Pripadnici Oružanih snaga BiH, desetnik D. G. i razvodnik S. T., obratili su se vojnom povjereniku pritužbama u kojima su ukazali na nepravilnosti prilikom provođenja stegovnog postupka protiv njih, kao i povredu njihovih temeljnih ljudskih prava. Imenovani su naveli da su suspendirani već dvadest devet mjeseci, točnije od 1. 5. 2013., a rješenje o tome dobili su krajem lipnja iste godine.

Vojni povjerenik u ovom je slučaju, nakon što je proveo istragu i utvrdio činjenično stanje, u skladu s člankom 4. točka d) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH i člankom 28. točka

d) Poslovnika o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH, Ministarstvu obrane i Zajedničkom stožeru izdao Preporuku broj: UP1-05/3-50-17-1-32,33/15 od 23. 12. 2015. godine. Navedenom je preporukom Ministarstvu obrane i Zajedničkom stožeru stavljeno u obvezu **da stegovne postupke protiv djelatnih vojnih osoba provode sukladno pozitivnim pravnim propisima kojima je uređena ta procedura.** Naime, prilikom vođenja stegovnog postupka, u konkretnom je slučaju učinjena nepravilnost tako što **stegovni postupak nije okončan u roku od dvije godine od dana njegovog pokretanja.** Time su **povrijeđene odredbe članka 166. stavak (2) Zakona o službi u Oružanim snagama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12, u daljnjem tekstu: Zakon o službi) i članka 13. stavak (2) Pravilnika.** Navedene su odredbe imperativne i izričito obvezuju na okončanje stegovnog postupka u roku od dvije godine od dana njegovog pokretanja.

Također, Ministarstvo obrane i Zajednički stožer, prema Preporuci vojnog povjerenika, **dužni su poduzeti sve potrebne mjere kako bi stegovni postupak protiv desetnika D. G.-a i razvodnika S. T.-a bio okončan u što je moguće kraćem roku, te kako se takav oblik povrede pozitivnih propisa ne bi ponavljao u budućim slučajevima provođenja stegovnog postupka.**

Vojni povjerenik također je skrenuo pozornost na to da se, shodno članku 12. stavak (2) Pravilnika, postupak zbog povrede vojne stege provodi hitno i raspravlja se o odgovornosti u što je moguće kraćim rokovima, te da je rok od dvije godine dan kao krajnji rok za okončanje postupka, a ne kao standard za trajanje postupka.

Ministarstvo obrane BiH je, aktom broj: 10-34-1-4901-1/15 od 21. 12. 2015., obavijestilo vojnog povjerenika da je, na temelju njegove Preporuke broj: UP1-05/3-50-17-1-32,33/15 od 23. 12. 2015., **a kojom je naloženo okončanje stegovnog postupka protiv desetnika D. G.-a i razvodnika S. T.-a zbog zastare, rješenjem drugostupanjskog vojnostegovnog vijeća okončan stegovni postupak protiv navedenih osoba.**

2.9. Ostala pitanja - pojedinačni specifični slučajevi

Predmet: UP1/05/3-50-17-1-36/15

Vojnom povjereniku obratila se kandidatkinja na obuci iz 16. klase pritužbom, broj: UP1-05/3-50-17-1-36/15 od 14. 10. 2015., u kojoj je ukazala na uznemiravanje od neposredno nadređenog, zapovjednika odjela, te zatražila pomoć i intervenciju vojnog povjerenika. Primjenjujući ovlasti koja su mu dana člankom 4. toč. b) i f) Zakona o parlamentarnom vojnog povjereniku BiH, vojni povjerenik je sa suradnicima dana 16. 10. 2015. boravio u nenajavljenom posjetu Centru za temeljnu obuku u Pazariću (u daljnjem tekstu: CTO) i tom prilikom obavio razgovore s podnositeljicom priužbe, zatim djelatnom vojnom osobom protiv koje je podnesena pritužba i drugim osobama, prema zapovjednom lancu.

Osim toga, vojni povjerenik je, aktom broj: UP1-05/3-50-17-1-36/15 od 19. 10. 2015., zatražio od CTO-a dostavu potpunog izvješća izviđajnog povjerenstva te informacije o poduzetim konkretnim mjerama CTO-a u vezi s tim.

Na osnovi provedenog postupka, vojni povjerenik konstatirao je da ponašanje djelatne vojne osobe koja je neposredno nadređena kandidatkinji na obuci **nije u okvirima strogo profesionalnog odnosa**, te je kao takvo **u suprotnosti sa Standardnim operativnim**

procedurama za prihvatanje, život i rad kandidata na temeljnoj obuci vojnika iz 2012. godine (u daljnjem tekstu: SOP), kao i Etičkim kodeksom ponašanja vojnih osoba u Ministarstvu obrane i Oružanim snagama BiH, broj: 05-03-1-52-14/15 od 30. 12. 2013. Nadređeni je, među ostalima, **povrijedio** odredbe SOP-a sadržane u Poglavlju 13. (**Završne odredbe**) točki f), jer je kao dežurni satnik ulazio **sam** u sobu u kojoj su smještene kandidatkinje na temeljnoj obuci, iako u spomenutom poglavlju SOP-a izričito i nedvosmisleno stoji da u prostorije u kojima su smještene žene „*mogu ući dežurni organi prilikom kontrole stanja, kao i zapovjednici (nadređene starješine), gdje će imati strogo profesionalan i vojnički odnos (najmanje dvije osobe)*“.

Ne upuštajući se podrobnije u analizu sadržaja konverzacije između imenovanih osoba, vojni povjerenik smatra da se u konkretnom slučaju radi o neželjenom ponašanju koje se može okvalificirati kao **uznemiravanje** iz članka 5. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 16/03 i 102/09, pročišćeni tekst 32/10), u kojem stoji:

„(1) Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovi spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili skupine osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje ili kojim se postiže takav učinak.“

Uzimajući u obzir sve naprijed navedeno, vojni povjerenik smatra da je nadređeni starješina počinio težu povredu vojne stege - stegovni prijestup iz članka 6. stavka (1) točke e) **zlouporaba položaja** i s) **postupak kojim se vrijeđa dostojanstvo podređenih ili mladih** Pravilnika o vojnoj stezi i stegovnom postupku, broj: 13-02-3-1627/10 od 1. 4. 2010.

S obzirom na utvrđeno, vojni povjerenik je, u skladu s člankom 4. točka d) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH i člankom 28. točka d) Poslovnika o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH, Ministarstvu obrane BiH i Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH izdao sljedeću preporuku:

- 1. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH obvezni su osigurati da sve djelatne vojne osobe izvršavaju svoje dužnosti, posebno da se pridržavaju važećih propisa u Oružanim snagama BiH, profesionalno obavljaju dužnost i pridržavaju se i poštuju sve norme ponašanja u službi i izvan službe, kako je to propisano člankom 15. Zakona o službi u Oružanim snagama BiH (“Službeni glasnik BiH”, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/02), te na taj način zaštititi ugled Oružanih snaga BiH.**
- 2. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH obvezni su poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da sve djelatne vojne osobe koje se ne pridržavaju važećih propisa, među ostalima i SOP-a koji je mjerodavan propis za ovaj predmet, budu sankcionirane prema važećem Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH i Pravilniku o vojnoj stezi i stegovnom postupku. Spomenuto je predviđeno i SOP-om u Uvodnim napomenama:**

„Protiv svih osoba koje budu kršile ove odredbe SOP-a odmah pokrenuti stegovni postupak (protiv VO) i postupak za raskid ugovora s kandidatima na temeljnoj obuci vojnika.“

- 3. S obzirom na to da ponašanje djelatne vojne osobe koja je nadređena kandidatkinji na obuci nije u okvirima strogo profesionalnog odnosa, te je kao takvo u suprotnosti s Poglavljem 13. točka f) i Poglavljem 6. točka c) SOP-a, potrebno je u stegovnom postupku izreći odgovarajuću stegovnu**

sankciju kako bi se spriječilo daljnje uznemiravanje prema kandidatkinji na obuci i preventivno djelovalo na pojavu neprimjerenog ponašanja prema kandidatima na obuci u budućim slučajevima.

Predmet broj: UP1/05/3-50-17-1-21/15

Vojni povjerenik zaprimio je pritužbu u kojoj su iznesene sumnje na pravilnost postupka upućivanja kandidata u zapovjedno-stožernu školu u Zagrebu u akademskoj 2015./2016. godini. Naime, podnositelj pritužbe naveo je da je odlukom ministra obrane BiH i naredbom načelnika Zajedničkog stožera Oružanih snaga BiH bilo propisano da kandidati koji se upućuju u zapovjedno-stožernu školu moraju imati minimalno završen napredni časnički tečaj. **Međutim, jedan od kandidata za navedenu školu, pukovnica M. J., kako je navedeno u pritužbi, nema završen ni temeljni časnički tečaj.**

Zbog bojazni da je u konkretnom slučaju prekršeno načelo jednakih mogućnosti za sve kandidate, vojni povjerenik je, aktom broj: UP1/05/3-50-17-1-21/15 od 10. 8. 2015., zatražio od Generalnog inspektorata Ministarstva obrane BiH provjeru iznesenih navoda i da o tome obavijesti vojnog povjerenika u što kraćem roku.

Na temelju dostavljenih informacija, a u skladu s ovlastima iz članka 3. točke b) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 51/09), vojni povjerenik u ovom je predmetu donio sljedeće mišljenje:

1. Pukovnica M. J. ne ispunjava uvjete predviđene Pravilnikom o školovanju i usavršavanju u Ministarstvu obrane i Oružanim snagama BiH, broj: 13-02-3-1632/10 od 1. 4. 2010. U članku 6. stavku (1) točki b) spomenutog pravilnika, među posebnim kriterijima stoji: *„vojnoj osobi može se odobriti školovanje i usavršavanje ako to zahtjeva formacijsko mjesto odnosno dužnost na kojoj se nalazi ili za koju je predviđeno i ako ispunjava programom školovanja i usavršavanja propisane uvjete“*, što nije ispoštovano. Dodajemo da je poštivanje pozitivnih propisa odnosno načela pravne sigurnosti jedno od temeljnih ljudskih prava.
2. Vojni povjerenik zalaže se za jednako tretiranje pripadnica i pripadnika Oružanih snaga BiH, bez favorizovanja jednih na račun drugih, što je u skladu s članokm 9. stavak (1) točka b) Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 16/03, 102/09 i 32/10), u kojem stoji:

„Ravnopravnost spolova znači da su osoba muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.“

3. Iako je, prema riječima ministrice parafraziranim u aktu Generalnog inspektorata broj: 05-03-32-1-1-63-12/15 od 20. 8. 2015., riječ o kvalitetnom kandidatu, **smatramo da to ne može biti dovoljna osnova za odstupanje od pozitivnih propisa.**

Također, vojni povjerenik je aktom od 8. 12. 2015. zatražio od Ministarstva obrane BiH dostavu informacije o tome jesu li poduzete određene radnje na otklanjanju nepravilnosti ukazanih u mišljenju vojnog povjerenika u ovome predmetu. Navedena informacija nije dostavljena vojnom povjereniku do dana pisanja ovoga Izvješća.

3. UVJETI ŽIVOTA I RADA U VOJARNAMA ORUŽANIH SNAGA BIH

Člankom 4. točka f) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 51/09) dana je ovlast vojnom povjereniku da u bilo kojem trenutku posjeti jedinice i zapovjedništva Oružanih snaga BiH i organizacijske jedinice Ministarstva obrane BiH, bez prethodne najave. Na temelju navedenog članka, vojni povjerenik je u 2015. godini boravio u najavljenim i nenajavljenim posjetima (14 posjeta) jedinicama i zapovjedništvima Oružanih snaga BiH. Cilj posjeta bio je obilaskom lokacija te u razgovorima vojnog povjerenika i njegovih suradnika s djelatnim vojnim osobama procijeniti stanje ljudskih prava i sloboda pripadnika Oružanih snaga BiH, te na toj osnovi utvrditi moguće pravce djelovanja vojnog povjerenika, shodno njegovim propisanim nadležnostima.

Većina teškoća, koje će u nastavku biti navedene, već je uočena prilikom prethodno obavljenih najavljenih i nenajavljenih posjeta vojnog povjerenika jedinicama i zapovjedništvima Oružanih snaga BiH. Vojni povjerenik i ranije je ukazivao na ovakve teškoće u dosadašnjoj korespondenciji s nadležnima u Ministarstvu obrane BiH i Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH, kao i u izvješćima i informacijama upućivanim Zajedničkom povjerenstvu za obranu i sigurnost BiH. U nastavku teksta dajemo pregled i detaljnije nalaze vojnog povjerenika na pojedinim lokacijama koje je posjetio u 2015. godini.

3.1. Nenajavljeni posjet vojarni “Miloš Obilić”

Prilikom posjeta vojarni “Miloš Obilić” dana 7. 5. 2015., u kojoj je smještena Bojna veze Brigade taktičke potpore Oružanih snaga BiH, vojni povjerenik obišao je prostorije u kojima vojne osobe borave i obavljaju svakodnevne aktivnosti, a ujedno i obavio razgovor s predstavnicima i pripadnicima ove bojne.

Prilikom radnih sastanaka, obilazaka i razgovora s predstavnicima i pripadnicima ove bojne, vojni povjerenik upoznat je s određenim teškoćama s kojima se susreću pripadnici Oružanih snaga BiH na ovoj lokaciji i radiorelejnim čvorištima, a mogu se razvrstati po sljedećim područjima, kako je to navedeno u Informaciji vojnog povjerenika broj: 05-3-03-664-1/15:

1. **Stanje osoblja:** upražnjeno 21 formacijsko mjesto, a prioritet prilikom popune bi, kako su naveli pripadnici ove bojne, trebalo dati 3. satniji, zaduženoj za opsluživanje čvorišta, u kojoj nedostaje 7 vojnika. U bojni je 18 žena.
2. **Stanje na radiorelejnim čvorištima:** stanje na radiorelejnim čvorištima **nije zadovoljavajuće**. Naime, navedeno je da su smještajni kapaciteti loši, a pristupne ceste u načelu su makadamskog tipa. Što se tiče vojnih osoba raspoređenih na čvorištima, one rade u uvjetima koji štetno utječu na zdravlje, a pritom nisu osigurane osnovne namirnice koje su im potrebne, posebno mlijeko.
3. **Stanje sredstava veze:** postoji minimalan broj telekomunikacijskih uređaja. Ništa se ne dobavlja od ove opreme niti se, kako je navedeno, planira u skorijoj budućnosti.
4. **Stanje motornih vozila:** operativnost motornih vozila je ispod 10 %.
5. **Ishrana, vodoopskrba, stanje opreme i objekata:** problem nedostatka brojnih namirnica, među kojima su začini, mlijeko i neskladišni artikli. Krovne instalacije, posebno na hangarima, u lošem su stanju i trebale bi biti zamijenjene. Također, žičane ograde na svim lokacijama treba zamijeniti ili popraviti.
6. **Zdravstveno zbrinjavanje pripadnika Oružanih snaga BiH na ovoj lokaciji i RRČ:** Zdravstveno zbrinjavanje osoblja uslijed ozljeda i oboljenja nije potpuno utvrđeno.

Vojni povjerenik je nakon obavljanja posjeta došao do zaključka da su objekti na ovoj lokaciji zastarjeli, **trebalo bi sanirati krovove, posebno na hangarima u kojima se nalazi naoružanje zbog sigurnosnog rizika.** U informaciji je poseban naglasak stavljen na reguliranje grijanja u vojarni: postoji problem s dvjema koltlovnica na čvrsto gorivo u vojarni iz kojih zagrijavaju objekti u kojima boravi najveći broj osoblja. **Kotlovnice nisu u funkciji, te je nužno grijati prostorije na struju.** Uzmemo li u obzir položaj vojarne, odnosno hladno zimsko doba, zaključujemo da se znatno sredstva troši na grijanje. Zbog toga treba reagirati na vrijeme, te prije nego što nastupe hladnoće sanirati kotlovnice i osigurati čvrsto gorivo.

3.2. Najavljeni posjet Brigadi taktičke potpore Oružanih snaga BiH

Vojni povjerenik boravio je dana 20. 5. 2015. u najavljenom posjetu Brigadi taktičke potpore Oružanih snaga BiH, smještenoj u vojarni „Rajlovac“, u Sarajevu. S vojnim povjerenikom u posjetu bili su Ranko Ninković, samostalni izvršitelj za pitanja obrane i civilnog zapovjedništva nad Oružanim snagama BiH u Predsjedništvu BiH, i John Martin, vršitelj dužnosti ravnatelja Odjela za sigurnosnu suradnju pri Misiji OEES-a u BiH.

Zapovjednik Brigade taktičke potpore Oružanih snaga BiH upoznao je vojnog povjerenika s teškoćama u ovoj brigadi, među kojima izdvajamo:

1. **Stanje radiorelejnih čvorišta:** u sastavu Bojne veze je 11 radiorelejnih čvorišta, koji su u lošem stanju. Zapovjednik Brigade taktičke potpore Oružanih snaga BiH naglasio je da se radi o objektima izgrađenim prije više od 30 godina. Istaknuto je da je za održavanje prohodnosti cesta tijekom prošle zime potrošeno deset tona nafte.
2. **Stanje osoblja: Trenutno 117 mjesta upražnjeno.**
3. **Stanje u Deminerskoj bojni:** trenutačno je aktivno 20 deminerskih radilišta s 30 deminerskih timova. Problem je nedostatak i neispravnost opreme. Oprema se nabavlja zapovjednom linijom, što teče otežano i sporo. Istaknuto je da je, unatoč teškoćama, u prošloj godini realizirano preko 90 % minske kampanje.

Prilikom boravka na lokaciji Brigade taktičke potpore Oružanih snaga BiH, vojni povjerenik obišao je polaznike Temelnog tečaja za razvoj vođa (u daljnjem tekstu: Tečaj) i obavio razgovor s njima. Tom prilikom oni su naveli sljedeće teškoće:

- neriješeno pitanje povreda na radu i zdravstvene zaštite djelatnih vojnih osoba u Oružanim snagama BiH;
- problem neplaćanja naknada za odvojeni život;
- stanje na radiorelejnim čvorištima uz naglasak na problem nedobivanja hrane u dovoljnim količinama i nedostatak pojedinih namirnica (mlijeko);
- gubitak prinadležnosti prilikom obavljanja stražarske dužnosti;
- neusklađenost ljetnog radnog vremena s predviđenim terminima obroka;
- interes za trajanje službe djelatnih vojnih osoba (interes za pomijeranje dobne granice iznad 35 godina).

Također je vojni povjerenik posjetio i Deminersku bojnu, satniju NUS. Za vrijeme razgovora s pripadnicima ove bojne vojni povjerenik uočio je sljedeće teškoće:

1. **Stanje u službi:** u ovome području najveći je problem privremeno upućivanje, odnosno trajanje privremenog upućivanja. Naime, člankom 147. Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12) određeno je da djelatna vojna osoba, zbog potreba službe, može biti privremeno upućena u stožer, neko drugo zapovjedništvo, ustanovu Oružanih snaga i Ministarstva obrane BiH u istom ili drugom mjestu službe. Istim člankom je propisano da **privremeno upućivanje može trajati najdulje godinu dana tijekom trajanja jednog ugovora.** Iako je spomenuta odredba jasna, jedan od prisutnih pripadnika deminerske bojne saopćio je da u njegovu slučaju privremeno upućivanje traje 18 mjeseci. Valja napomenuti da to nije pojedinačan slučaj i da bi trebalo poduzeti potrebne mjere kako bi se osiguralo poštivanje zakona.
2. **Centar za obuku u protuminskom djelovanju i uništavanju eksplozivnih sredstava u Oružanim snagama BiH:** Centar za obuku u protuminskom djelovanju i uništavanju eksplozivnih sredstava u Oružanim snagama BiH (u daljnjem tekstu: Centar), smješten u vojarni "Rajlovac", uspostavljen je odlukom ministra obrane donesenom 2012. godine, ali još nije riješeno njegovo mjesto u strukturi Oružanih snaga BiH. To predstavlja problem djelatnim vojnim osobama koje su privremeno upućene u Centar, budući da gube određena prava koja bi inače mogle ostvarivati da je Centar prepoznat u strukturi Oružanih snaga BiH.
3. **Statusna pitanja:** među prisutnima iz Deminerske bojne bilo je primjera dugotrajne službe u istom činu, čak do 20 godina.
4. **Životno osiguranje:** od veljače 2015. godine pripadnici ove bojne nemaju životno osiguranje, iako su izloženi ogromnoj opasnosti prilikom izvršavanja zadataka.

3.3. Nenajavljeni posjet Glavnoj logističkoj bazi Oružanih snaga BiH

Dana 9. 7. 2015. vojni povjerenik boravio je u nenajavljenom posjetu Glavnoj logističkoj bazi Oružanih snaga BiH, u vojarni Butile, Sarajevo. S vojnim povjerenikom i suradnicima u posjet je došao Ranko Ninković, samostalni izvršitelj za pitanja obrane i civilnog zapovjedništva nad Oružanim snagama BiH u Predsjedništvu BiH. Zapažanja vojnog povjerenika prilikom ovoga posjeta su sljedeća:

1. **Stanje osoblja GLB:** najveći problem u ovome području je popunjenost stručno-specijalističkim osobljem. Za primjer je navedeno da kuhar obavlja poslove čišćenja i održavanja streljiva. **Posebno zabrinjava podatak da na brojanju streljiva i njezinom razvrstavanju rade ljudi koji nisu posebno kvalificirani za to (npr. kuhari, vozači i sl.), te da ove osobe nisu životno osigurane niti primaju posebnu naknadu za rad s opasnim tvarima.** Naime, naknade se odobravaju prema formacijskim mjestima i ako djelatna vojna osoba nije na određenom formacijskom mjestu, ne može dobiti naknadu, bez obzira na to što obavlja poslove tog formacijskog mjesta. Ovo je pitanje na koje je vojni povjerenik i ranije skretao pozornost, te se očekuje da će Ministarstvo obrane i Zajednički stožer u dogledno vrijeme pristupiti usklađivanju formacijskih mjesta sa stvarnim stanjem.
2. **Problem zastarjele infrastrukture objekata:** vojarnje i objekti su zastarjeli, a ulaganja su minimalna. Zahtjevi za tekuće popravke upućene Ministarstvu obrane sporo se realiziraju. Većina lokacija građena je za potrebe muškaraca, vojnih osoba, pa ih je stoga nužno preurediti kako bi se stvorili primjereniji uvjeti za život i rad pripadnika Oružanih snaga BiH.
3. **Položaj pripadnika Oružanih snaga BiH: u ovome području još uvijek postoji problem neriješenog statusa trudnica pripadnika Oružanih snaga BiH,** npr. propisima nije uređeno do kada pripadnica Oružanih snaga BiH u drugom stanju treba nositi uniformu i do kada treba ići na izvršavanje redovnih zadataka.

Poražavajući je i podatak da je **u protekle četiri godine samo jedna pripadnica Oružanih snaga BiH iz GLB-a upućena na tečaj i usavršavanje.**

4. **Stanje motornih vozila:** vozila su stara i za njih je teško nabaviti rezervne dijelove. Iz tog razloga primijenjuje se kontrolirana zamjena tako što se ispravni dijelovi sa starijih vozila ugrađuju u druga, kako bi se postigla ispravnost i minimum operativnosti.
5. **Problemi u materijalno-financijskom poslovanju:** istaknuti su problemi koji se javljaju u sustavu javnih nabava. Zbog obrade brojne dokumentacije, često dolazi do kašnjenja, što za sobom povlači obvezu plaćanja penala.

3.4. Najavljeni posjet Zapovjedništvu logistike Oružanih snaga BiH

Vojni povjerenik, zajedno sa suradnicima, boravio je dana 23. 7. 2015. u najavljenom posjetu Zapovjedništvu logistike Oružanih snaga BiH. Prilikom obilaska lokacije i razgovora s predstavnicima Zapovjedništva navedeni su misija, težišne aktivnosti, ali i određene teškoće sa kojima se ono susreće. Naglašeno je sljedeće:

- a) **Popunjenost:** Zapovjedništvo logistike je **u deficitu s vojnicima** koji su ujedno i najpotrebniji za obavljanje redovnih aktivnosti. Od ukupnoga broja osoba u sastavu ovoga zapovjedništva, 91 % su muškarci, dok je 9 % žena, što je, prema statističkim podacima zabilježenim prilikom ostalih posjeta vojnog povjerenika, nešto više nego u drugim jedinicama. Međutim, najveća zastupljenost je u kategoriji civilnih osoba, iz čega vidimo da spomenuti postotak od 9 % nije razmjerno raspoređen po svim kategorijama.
- b) **Neperspektivne lokacije:** neperspektivne lokacije u sastavu Zapovjedništva logistike predstavljaju problem zbog angažiranja ljudstva, uglavnom vojnika, na njihovom osiguravanju. Iz tog razloga, kao i zbog činjenice da odugovlačenjem postupka predaje navedene lokacije gube svoju funkciju, potrebno ih je što prije predati u nadležnost entitetskim vladama. Također je naglašena potreba rješavanja pitanja povrata neperspektivne pokretne vojne imovine vladama entiteta.
- c) **Javne nabave:** Navedeni su i problemi u funkcioniranju sustava javnih nabava. Naime, ovdje je riječ o posebnoj vrsti javnih nabava i razumljivo je da su i procedure kompliciranije. Međutim, ono što je spomenuto prilikom ovoga posjeta, a s čim je vojni povjerenik suglasan, jest da treba decentralizirati sustav javnih nabava kako bi se olakšalo obavljanje svakodnevnih poslova i zadataka zapovjedništva i jedinica OSBiH. Primjerice, pripadnici Zapovjedništva logistike istaknuli su da proteklih sedam dana imaju problem zamjene jedne gume na motornom vozilu, što je rezultat spomenute kompliciranosti procedure javnih nabava.
- d) **Stanje motornih vozila:** i za vrijeme ranijih posjeta vojnog povjerenika konstatirano je, a što je i na ovoj lokaciji potvrđeno, da su vozila stara, a postoje situacije kada djelatne vojne osobe dobivaju naredbe za maksimalno korištenje ionako starih motornih vozila.
- e) **Viškovi naoružanja i MiMES-a:** istaknuto je da je do sada uništeno preko 16.000 tona MiMES-a. Međutim, 14.500 tona ovih sredstava još uvijek nije uništeno. Problem predstavlja i preko 2.000 tona sekundarne sirovine nastale u postupku uništavanja MiMES-a.

Vojni povjerenik je prilikom posjeta održao i odvojene sastanke s pripadnicama OSBiH, kao i predstavnicima kategorije dočasnika na ovoj lokaciji.

U razgovoru s predstavnicima dočasnika, vojni povjerenik istaknuo je, a nazočni potvrdili, problem koji se odnosi na **način obračuna dodatka na plaću**. Naime, dodatak na plaću obračunava se prema formacijskom mjestu pa shodno tome samo te osobe imaju pravo na dodatak za rad s opasnim tvarima, dok ostale osobe, iako obavljaju stražarsku službu i prebrojavaju streljivo za neko dulje razdoblje, takav dodatak nemaju, čime se narušava temeljno načelo zakona o plaćama - ista plaća za isti posao.

Također, vojni je povjerenik ukazao na **niske koeficijente za obračun plaća** u kategoriji dočasnika, te na nerazmjer između koeficijenta za najviši čin u kategoriji dočasnika i najniži čin u kategoriji časnika, pri čemu i jedni i drugi, u mnogo slučajeva, obavljaju iste ili slične poslove.

Na kraju je vojni povjerenik iskoristio priliku te je posebno pohvalio aktivnosti Zapovjedništva logistike i njegove pomoći civilnom stanovništvu prilikom obrane od poplava koje su zadesile Doboj u protekloj godini. Pripadnici Oružanih snaga BiH na ovoj lokaciji pokazali su visok stupanj obučenosti, spremnosti i odgovornosti s velikim brojem primjera velike posvećenosti izvršavanju zadataka i misije. Također, prostorije vojarnje „Vojvoda Radomir Putnik“ u Doboju, budući da nisu bile poplavljene, poslužile su za smještaj ronilačkim timovima, policiji i timovima Crvenog križa/krsta BiH te civilnom stanovništvu.

3.5. Posjet vojarni „Kozara“, radiorelejnomo čvorištu i 1. satniji Bojne zračnog motrenja i javljanja, Banja Luka

Dana 21. 10. 2015. vojni povjerenik i njegovi suradnici boravili su u posjetu vojarni „Kozara“, radiorelejnomo čvorištu i 1. satniji Bojne zračnog motrenja i javljanja, Banja Luka. S vojnim povjerenikom i suradnicima u posjetu su bili Ranko Ninković, samostalni izvršitelj za pitanja obrane i civilnog zapovjedništva nad Oružanim snagama BiH u Predsjedništvu BiH, te dva člana Ureda tajnice Zajedničkog povjerenstva za ljudska prava.

Vojni povjerenik se prilikom dolaska na lokaciju susreo sa zapovjednikom Operativnog zapovjedništva Oružanih snaga BiH, zapovjednikom Brigade zračnih snaga i protuzračne obrane i zapovjednikom Bojne zračnog motrenja i javljanja. Vojni povjerenik je, zajedno s imenovanima, posjetio radiorelejno čvorište na lokaciji Kozara, a nakon toga i 1. satniju Bojne zračnog motrenja i javljanja (u daljnjem tekstu: BZMJ). U nastavku dajemo pregled izvjava djelatnih vojnih osoba na ovim lokacijama, ali i zapažanja vojnog povjerenika:

1. **Radiorelejno čvorište:** djelatne vojne osobe koje su u trenutku posjeta obavljale stražu na radiorelejnomo čvorištu na lokaciji Kozara naveli su, uz ostalo, da **krov objekta u kojem su smješteni prokišnjava**, te da imaju **problem s opskrbom pitkom vodom**. I na ovom radiorelejnomo čvorištu, kao što je ranije u tekstu navedeno, problem predstavlja **nedostatak namirnica**. Konkretno, navode da je hrana pretežito suha, povrće i voće ne dobivaju već dulje vrijeme, **kao ni mlijeko i brašno, te su prisiljeni kupovati potrebne namirnice vlastitim sredstvima. Nedostaje drvo za ogrjev**, iako je grijna sezona počela. Djelatne vojne osobe na ovoj lokaciji ostvaruju pravo na dodatak za službu na izdvojenim visinskim objektima, u skladu s Odlukom Vijeća ministara o posebnim dodatcima na plaću za djelatne vojne osobe u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj 213/08. Međutim,

izrazili su nezadovoljstvo zbog toga što nemaju pravo na naknadu za odvojeni život, a 14 dana su odvojeni od obitelji.

2. **1. satnija Bojne zračnog motrenja i javljanja:** nakon obilaska radiorelejnog čvorišta na lokaciji Kozara, vojni povjerenik s suradnicima posjetio je 1. satniju BZMJ-a na radarskom položaju Kozara. Tom prilikom je Zapovjednik BZMJ-a održao informativni brifing, te je uz predstavljanje misije i organizacijsko-formacijske strukture naveo i određene teškoće s kojima se susreću u radu. Vojni povjerenik i suradnici obišli su objekte na ovoj lokaciji, te pritom uočili brojne probleme o kojima je zapovjednik prethodno govorio. **Navedeno je da objekti prokišnjavaju, električne instalacije su dotrajale, nužna je građevinska sanacija objekata.** Također, i na ovoj lokaciji postoji problem opskrbe pitkom vodom. **Već dulje vrijeme nedostaje veliki broj namirnica, pri čemu kao najznačajnije izdvajamo brašno i mlijeko, te ih djelatne vojne osobe kupuju vlastitim sredstvima. I na ovoj lokaciji nedostaju energenti za grijanje.**

Prilikom posjeta vojni povjerenik obavio je razgovor i s djelatnim vojnim osobama na ovoj lokaciji, u i bez nazočnosti nadređenih. Nazočni su potvrdili navedene teškoće i iskazali nezadovoljstvo. Posebno su naveli da nemaju naknadu za odvojeni život, kao i to da nemaju svi dodatak za rad na dužnosti na kojoj je osoba izložena djelovanjima štetnim po zdravlje. Međutim, istaknuli su da i pored svega navedenog funkcioniraju u potpunosti.

3.6. Nenajavljeni posjet lokacijama za smještaj i sortiranje streljiva „Blažuj“ i „Krupa“

Vojni povjerenik boravio je dana 2. 10. 2015. u nenajavljenom posjetu lokacijama za smještaj i sortiranje streljiva „Blažuj“ i „Krupa“. Cilj posjeta bio je obići inspektorske timove koji rade na utvrđivanju kvantitativno-kvalitativnog stanja streljiva i minsko-eksplozivnih sredstava.

Vojni povjerenik je, osim razgovora s predstavnicima inspektorskih timova, obavio razgovore i sa zapovjednicima lokacija te predstavnicima vojnika za manipulativne radove. Tom prilikom su predstavnici navedenih kategorija upoznali vojnog povjerenika s teškoćama s kojima se susreću u svakodnevnom obavljanju svojih radnih aktivnosti. Teškoće s kojima se susreću inspektorski timovi mogu se razvrstati u sljedeće skupine:

- a) **Neuvjetnost skladišta u kojima su smješteni streljivo i minsko-eksplozivna sredstva (u daljnjem tekstu: MiMES): nedostaju polimetri** za mjerenje temperature i vlažnosti zraka, veliki broj skladišta prokišnjava (lokacija „Blažuj“).
- b) **Starost MiMES-a: postoji opasnost od samozapaljenja.**
- c) **Problem dislociranja neispravnog MiMES-a:** neispravno streljivo, zbog dugotrajnog procesa dislociranja, uskladišteno je zajedno s ispravnim. Problem je i nedostatak paleta za skladištenje i transport streljiva (lokacija „Krupa“).
- d) **Neodgovarajuća oprema i nedostatak namirnica:** uniformna osoba koje obavljaju inspeksijski nadzor ne smije biti sintetička, što se posebno odnosi na rukavice koje, radi uzemljenja, moraju imati aluminijsku nit. **Takva vrsta rukavica se ne nabavlja,** te su ih prisiljeni kupovati vlastitim sredstvima. Nedostaje mlijeko koje je nužno za dekontaminaciju organizma.
- e) **Dodatno usavršavanje certificiranih osoba:** osobe koje rade na poslovima inspeksijskog nadzora MiMES-a, bez obzira na struku, nakon završetka trotdjedne

obuke smatraju se kvalificiranima za obavljanje ovih poslova. S obzirom na opasnost poslova koje obavljaju, **ovakva je obuka nedovoljna.**

- f) **Dodatak za rad na dužnosti na kojoj je osoba izložena djelovanjima štetnim po zdravlje:** dodatak za rad na dužnosti na kojoj je osoba izložena djelovanjima štetnim po zdravlje, ovisno o formacijskom mjestu, jedni imaju u iznosu od 10 % od osnovice za obračun plaće, **dok drugi nemaju to pravo.**

Vojni povjerenik je za vrijeme oveoga posjeta obavio razgovore i s predstavnicima vojnika za manipulativne radove angažiranim na navedenim lokacijama. Oni su upoznali vojnog povjerenika sa sljedećim teškoćama:

- a) **Problem dotrajale uniforme i ishrane:** uniforme su stare, obroci suhi, nedostaje mlijeko.
- b) **Usavršavanje i napredovanje u službi:** predstavnici ove kategorije istaknuli su da imaju želju za usavršavanjem, ali često ne bivaju primljeni na obuku (tečaj), iako su predloženi. Zbog navedenog, kako navode, gube motivaciju.
- c) **Stražarska služba:** vojnici angažirani na lokaciji "Krupa" naglasili su preopterećenost prilikom obavljanja stražarske službe.

Uzimajući u obzir stanje zatečeno prilikom posjeta lokacijama za smještaj i sortiranje streljiva „Blažuj“ i „Krupa“, kao i informacije dobivene u razgovoru s djelatnim vojnim osobama na ovim lokacijama, **vojni povjerenik izražava svoju zabrinutost zbog nezadovoljavajućih uvjeta života i rada.** Neuvjetni objekti, staro streljivo i minsko-eksplozivna sredstva te neodgovarajuća oprema koju koriste pripadnici Oružanih snaga u svakodnevnom radu **neposredno ugrožavaju njihov život i zdravlje.**

Osim toga, svi navedeni problemi odražavaju se i na šire okruženje, koje je time izravno dovedeno u opasnost. Promatrano primarno sa stajališta zaštite ljudskih prava osoba na službi u Oružanim snagama BiH, vojni povjerenik smatra hitno potrebnim poduzeti konkretne mjere kako bi se sigurnost ovih osoba podigla na najvišu razinu, te tako zaštitila njihova temeljna ljudska prava zajamčena Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima - pravo na život i pravo na sigurnost.

3.7. Najavljeni posjet Brigadi zračnih snaga i protuzračne obrane Oružanih snaga BiH

Najavljeni posjet Brigadi zračnih snaga i protuzračne obrane Oružanih snaga BiH (u daljnjem tekstu: Brigada) realiziran je 15. 12. 2015. godine.

U ovome posjetu bili su Ranko Ninković, samostalni izvršitelj za pitanja obrane i civilnog zapovjedništva nad OSBiH u Predsjedništvu BiH, i brigadir Ivo Kutev, vojni ataše Republike Bugarske u BiH.

Vojni povjerenik se prilikom dolaska u vojarnu "Kozara" susreo s general-bojnikom Draganom Vukovićem, zapovjednikom Operativnog zapovjedništva OSBiH, general-bojnikom Huseinom Tursunovićem, zapovjednikom Zapovjedništva za potporu OSBiH, brigadnim generalom Gojkom Kneževićem, zamjenikom zapovjednika Zapovjedništva za potporu OSBiH, i brigadnim generalom Radovanom Ilićem, zapovjednikom 6. pješake brigade OSBiH.

Na osnovi informativnog brifinga zapovjednika Bigade, vojni povjerenik zaključuje kako se teškoće s kojima se susreće ova brigada mogu razvrstati u sljedeće skupine:

- a) **niska razina realizacije plana javnih nabava za 2015. godinu po programskoj aktivnosti "Zračne snage"**: poražavajući je podatak da je, od predviđenih skoro 4 milijuna KM, realizirano oko 135.000 KM (od toga je 110.000 iz 2014. godine);
- b) **nedovoljna potpora letачke obuke**: nedostatak rezervnih dijelova, ulja i maziva;
- c) **nedovoljna potpora mlaznim gorivom GM-1 za potrebe letачke obuke i stvarnih operacija**;
- d) **zastarjela tehnika**;
- e) **povećan broj zahtjeva civilnih organizacija i institucija za angažiranjem helikoptera**;
- f) **nedostatak kombiniranih ugovora za održavanje i opskrbu**;
- g) **angažiranje pripadnika Brigade na osiguravanju velikoga broja lokacija**;
- h) **nedovoljna potpora obuke informatičkom opremom i uređajima za radiokomunikaciju**.

Posebno je naglašeno je da će Brigada u skorijoj budućnosti biti suočena s određenim izazovima, a **to se prvenstveno odnosi na odljev zrakoplovnog kadra, stalno smanjenje proračunskih sredstava za zrakoplovstvo, neispravnost tehnike zračnog motrenja i javljanja (ZMJ) i protuzračne obrane (PZO), istek roka za rad pojedinih sklopova na zrakoplovima, neriješen sustav održavanja zrakoplova i dijelova kod vanjskih izvođača.**

Vojni povjerenik je za vrijeme ovoga posjeta odvojeno razgovarao s dočasnici (više od 30). Glavni dočasnik Brigade istaknuo je **problem ishrane i grijanja**, naglasivši da su dočasnici kao i vojnici na radarskim položajima primorani **sami nabavljati drva**. Ukazao je i na **sustavni problem položaja žena u OSBiH**. Naime, zbog nepostojanja podzakonskih propisa kojima bi bio uređen položaj žena trudnica i majki u OSBiH, glavni dočasnik istaknuo je **da je "na svoju ruku" rasporedio trudnu ženu vojnika na druge poslove i zadatke kako ne bi ugrozila svoj život i zdravlje, kao i život i zdravlje djeteta.**

Dočasnici su u razgovoru ukazali na stanje stražarskih objekata na lokaciji aerodroma Mahovljani. **Straža boravi u potpuno neuvjetnim kontajnerima. Kako navode, oni prokišnjavaju i nemaju podove, nedostaju sanitarne prostorije. Hranu nabavljaju vlastitim sredstvima.**

Ukazali su i na **teškoće u vezi s napredovanjem u službi**. Primjerice, da bi napredovao dočasnik koji je 13 godina na obuci za radarskog tehničara, zbog anomalija sustava, mora otići u pješaštvo. Također su ukazali na **nizak koeficijent za obračun plaća dočasnika**, opterećenost dočasnika zbog maloga broja vojnika u Brigadi, kao i na problem nepostojanja kantina.

3.8. Najavljeni posjet skladištu za smještaj streljiva i minsko-eksplozivnih sredstava "Krčmarice" Oružanih snaga BiH

Cilj posjeta vojnog povjerenika ovoj lokaciji je analizirati stanje uvjeta života i rada, kao i procijeniti stanje ljudskih prava u odnosu na posjet vojnog povjerenika od 19. 9. 2014. godine.

Tijekom informativnog brifinga zapovjednika lokacije predstavljen je pregled realiziranih aktivnosti od rujna 2014. do prosinca 2015. godine. U objektu u kojem boravi straža popravljen je krov na dijelu koji je prokišnjavao (zamjena rogova), okrečene su prostorije za dnevni boravak i smještaj, zamijenjena je neispravna elektroinstalacija, kao i vodoinstalacija, zamijenjen je dio starog inventara, grijanje dobro funkcionira (ogrjev osiguran na lokaciji), osiguran je tekući obrok za cjelodnevnu ishranu straže, osigurana je prostorija za smještaj žena te odgovarajuće sanitarne prostorije.

U zoni skladištenja streljiva, tzv. X-zoni, popravljeno je skladište za sedam objekata (za što je utrošeno gotovo 20.000 KM), popravljeni su krovova na četiri objekta, izvedeno je inženjersko uređenje protupožarnog pojasa i prometnica, a urađena je i dodatna zaštita skaldišta (ugrađene rešetke i ojačana ulazna vrata).

Također je sanirano oko 4.000 metara ograde, dok je postavljeno oko 1.000 metara nove žice i stupova. Obilježena je žica oznakama za vojno nadzirani objekt. Postavljena je i **nova žična veza za stražarsko osiguranje**, te kompletirana protupožarna oprema u objektu. Obavljena je primopredaja dužnosti i MTS-a jednog od rukovatelja, planirana je i druga predaja te inspekcija za preostali dio MiMES-a, a za **pohvalu je uređenje procedura i osiguranje prostorija za čuvanje ključeva od skladišta**.

Predstavnici su izdvojili sljedeće probleme i teškoće s kojima se susreću u radu:

1. nedostatak paleta za pakiranje pregledanog streljiva,
2. uklanjanje NUS-a u dijelu ograde,
3. zanaavljanje katanaca na objektima (bolje kvalitete),
4. osiguranje sredstava za održavanje lokacije i objekata (trimeri, kosilice i drugo),
5. potrebno zanoviti gromobranske instalacije na devet objekata, osigurati reflektore i razmotriti mogućnost ugradnje videonadzora.

Nakon obilaska lokacije i razgovora s nazočnim pripadnicima Oružanih snaga BiH, vojni povjerenik konstatira da su učinjeni značajni pomaci u pogledu uređenja prostorija za boravak i rad pripadnika Oružanih snaga BiH na lokalitetu "Krčmarice", u odnosu na posjet iz 2014. godine. Vojni povjerenik cijeni da je Ministarstvo obrane BiH u ovom segmetnu dalo značajan doprinos kako bi se uočeni nedostatci otklonili, te kako bi se sigurnost osoba na lokaciji, kao i sigurnost prostora oko lokacije, podigli na višu razinu.

4. PROCJENA STANJA LJUDSKIH PRAVA I PREPORUKE PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH ZA OTKLANJANJE UOČENIH NEDOSTATAKA

Stanje ljudskih prava i temeljnih sloboda pripadnika Oružanih snaga BiH procijenjeno je na temelju posjeta vojarnama i jedinicama, sastanaka i razgovora s vojnicima, dočasniciima i časnicima, pritužbi djelatnih vojnih osoba i kadeta, te istražnih radnji. Na osnovi navedenog, osim pojedinačnih pojava, može se konstatirati **da je stanje ljudskih prava općenito na zadovoljavajućoj razini, te da se poštuju prava zajamčena Ustavom BiH i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.**

Uočeni propusti su pojedinačni i nisu odraz sustavnog djelovanja Ministarstva obrane BiH spram pojedinaca u Oružanim snagama BiH kojima su prava povrijeđena.

U cilju realizacije preporuka iz Izvješća o radu vojnog povjerenika za 2014. godinu, vojni povjerenik je u suradnji sa Zajedničkim povjerenstvom za obranu i sigurnost BiH organizirao radionicu o temi: „Izvješće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“.

Također, vojni povjerenik je, aktom broj: 01,02-50-19-338-1/15 od 4. 12. 2015., zatražio od Ministarstva obrane informaciju o provedbi taksativno pobrojanih preporuka koje su sadržane u Izvješću iz 2014. godine. U tijeku je očitovanje Ministarstva obrane po područjima.

Na temelju činjenica iznesenih u ovome Izvješću, a koje su rezultat sveobuhvatnih analiza u radu na predmetima, u nastavku donosimo zapažanja i preporuke vojnog povjerenika koje trebaju biti osnova Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH za otklanjanje nedostataka i problema koji su se izdvojili u 2015. godini.

Dakle, osim preporuka danih u poglavljima 2. i 3. ovoga Izvješća², u kojima su obrađene predmetna područja, vojni povjerenik u ovome poglavlju iznosi svoja opća zapažanja o stanju ljudskih prava i temeljnih sloboda u Oružanim snagama BiH i svoje preporuke za postupanje Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH.

Među najznačajnijim teškoćama u radu djelatnih vojnih osoba mogu se izdvojiti sljedeće:

- 1. i u 2015. godini zabilježene su povrede Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH** jer je i dalje prisutna pojava postavljenja osoba koje, shodno tome pravilniku, nisu rangirane kao najbolje. Naime, zabrinjava činjenica što se navedeni pravilnik primjenjuje selektivno te što se od njega odstupa prema subjektivnim procjenama pojedinaca, uz opravdanje da se pojedine norme trebaju mijenjati jer ne odgovaraju činjeničnom stanju u Oružanim snagama BiH. Vojni povjerenik poziva Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH na dosljednu primjenu Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba;

² Pravno djelovanje vojnog povjerenika izražava se i kroz: **odluke** koje se pozivaju na ranije izdane preporuke, **zaključke, pravnu pomoć, stavove i konstatacije**. Također, akti koje vojni povjerenik donosi pod nazivom **obavijesti** o uočenim propustima i **obavijesti** o postupanju u predmetu oslanjaju se na već donesene preporuke. Vojni povjerenik izdaje i **stavove** o određenim pojavama i povredama Zakona, u kojima se daje mogućnost počinitelju neke povrede zakonskog ili podzakonskog akta da u određenome roku ukloni tu povredu i njezine posljedice.

2. **postupak izmjene Odluke Vijeća ministara BiH o posebnim dodatcima na plaću za djelatne vojne osobe u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 213/08)**, kao akt kojim bi se riješili brojni problemi koji su već godinama evidentni, predugo traje. Zabrinjava podatak da Ministarstvo obrane BiH nije uvažilo većinu primjedaba zapovjedništava i jedinica Oružanih snaga BiH danih na Nacrt ovoga akta. Vojni povjerenik očekuje da Ministarstvo obrane BiH u skorije vrijeme okonča proceduru izrade Prijedloga izmjena i dopuna navedene odluke Vijeća ministara BiH i uputi ga Vijeću ministara BiH na usvajanje;
3. **prostori za boravak i rad pripadnika Oružanih snaga BiH, posebno objekti za stražu, neuvjetni su**, a na pojedinim mjestima, kao što je slučaj s lokacijom Mahovljani, ispod svake prihvatljive razine, pri čemu straža boravi u potpuno neuvjetnim kontajnerima koji prokišnjavaju i nemaju podove, a vidljiv je i nedostatak sanitarnih prostorija; na pojedinim lokacijama izražen je problem opskrbe pitkom vodom, a ima li se u vidu činjenica da na tim lokacijama straža boravi po 15 dana, da je riječ o lokacijama poput radiorelejnih čvorišta kojima je teško pristupiti, jasno je što se pripadnici Oružanih snaga BiH koji rade na takvim lokacijama susreću s brojnim teškoćama kako bi izvršili svoju obvezu i radne zadatke. Vojni povjerenik traži od Ministarstva obrane BiH da poduzme aktivnosti u pravcu osiguranja minimalnih uvjeta za boravak i rad djelatnih vojnih osoba na svim lokacijama;
4. **posebno zabrinjava činjenica što nisu riješeni problemi u vezi s opskrbom hrane**, naročito na lokacijama udaljenim od gradskih središta, pri čemu je hrana pretežito suha, povrće, voće i mlijeko ne dobivaju dulje vrijeme, a i isporuka brašna nije redovita, te su pripadnici Oružanih snaga BiH prisiljeni potrebne namirnice kupovati vlastitim sredstvima. Ovo je posebno zabrinjavajuće jer su ti propusti rezultat nedovoljne koordinacije i neodgovarajućeg planiranja Ministarstva obrane BiH i nadležnih zapovjedništava Oružanih snaga BiH prilikom nabave i distribucije potrebnih namirnica za ishranu pripadnika Oružanih snaga BiH. Vojni povjerenik očekuje od Ministarstva obrane BiH da u 2016. godini primjereno način riješi pitanje pravovremene opskrbe hranom svih zapovjedništava i jedinica Oružanih snaga BiH;
5. **zabrinjavajući je i podatak što, u sklopu projekta pregleda i razvrstavanja streljiva, na brojanju i razvrstavanju streljiva rade osobe koje nisu za to posebno kvalificirane** (npr. kuhari, vozači i sl.), te što te osobe nisu životno osigurane niti za to primaju posebnu naknadu za rad s opasnim tvarima. Naime, naknade se odobravaju prema formacijskim mjestima i ako djelatna vojna osoba nije na određenom formacijskom mjestu, ne može dobiti naknadu, bez obzira na to što obavlja poslove drugog formacijskog mjesta;
6. **Ministarstvo obrane BiH nije na jasan i pravedan način spram pripadnika Oružanih snaga BiH definiralo pojmove "mjesto službe" i "mjesto rada"**, zbog čega su pojedini pripadnici Oružanih snaga BiH uskraćeni za određena primanja koja nemaju karakter plaće, a koja im po zakonu pripadaju. Tako je npr. pripadnicima deminerske bojne određeno samo mjesto službe Sarajevo, ali im pritom u naredbama nije navedeno mjesto rada Bileća, gdje pripadnici ove bojne dulje vrijeme rade na poslovima deminiranja;
7. **evidentan je i odljev zrakoplovnog kadra, stalno smanjenje proračunskih sredstava za zrakoplovstvo**, neispravnost tehnike za zračno motrenje i javljanje (ZMJ) i protuzračnu obranu (PZO), istek roka za rad pojedinih sklopova na zrakoplovima, neriješen sustav održavanja zrakoplova i dijelova kod vanjskih izvođača, što utječe na sigurnost letenja pripadnika Oružanih snaga BiH;

8. **nepoštivanje pravila vođenja stegovnog postupka** propisanih Pravilnikom o vojnoj stezi i stegovnom postupku, broj: 13-02-3-1627/10 od 1. 4. 2010., evidentirano je i u 2015. godini zbog čega posljedice trpe osobe protiv kojih je pokrenut stegovni postupak;
9. **posebno je izražena opterećenost ljudstva na osiguravanju lokacije**, što za sobom povlači i pitanje novčanih primanja za vrijeme obavljanja stražarske službe, broj radnih sati na straži i dnevnice. Sporne su i različite naknade za smještaj vojnika, dočasnika i časnika, čime se dovode u neravnotežan položaj jer je svima jednaka potreba za iznajmljivanjem prostora za smještaj i za sve je ista tržišna cijena najma;
10. **niski koeficijenti za obračun plaća u kategoriji dočasnika** problem je koji se stalno izdvaja za vrijeme obilaska jedinica, pri čemu je izražen nerazmjer između koeficijenta za najviši čin u kategoriji dočasnika i najniži čin u kategoriji časnika.

Na temelju utvrđenog stanja tijekom provođenja postupaka, posjeta vojarnama i jedinicama te drugih saznanja i činjenica, vojni povjerenik, osim preporuka u poglavljima 2. i 3. ovoga Izvješća, posebno izdvaja sljedeće preporuke koje su upućene Ministarstvu obrane BiH i Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH, i to:

1. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH obvezni su osigurati provođenje odabira kandidata za sudjelovanje u misijama potpore miru u skladu s propisanim normama i objektivnim kriterijama.
2. Gruba povreda propisanih kriterija u cilju diskreditiranja pojedinaca ne može se i ne smije opravdavati interesom kolektiva, jer je u izravom interesu kolektiva poštivanje načela jednakih mogućnosti shodno Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/02).
3. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH dužni su analizirati podzakonske akte kojima se uređuje postupak odabira kandidata za sudjelovanje u mirovnim misijama, provesti njihovo usklađivanje te, na temelju ovoga slučaja, izraditi jasne smjernice o nadležnostima i postupanju osoba koje provode odabir kandidata.
4. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH obvezni su utvrđivati pitanja propusta i odgovornosti pripadnika Oružanih snaga BiH provođenjem stegovnog postupka, koji je mehanizam utvrđivanja odgovornosti na objektivno utvrđenim činjenicama.
5. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH obvezni su provoditi stegovne postupke protiv djelatnih vojnih osoba u skladu s pozitivnim pravnim propisima i uz dosljednu primjenu Pravilnika o vojnoj stezi i stegovnom postupku.
6. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH obvezni su osigurati da sve djelatne vojne osobe izvršavaju svoje dužnosti, posebno da se pridržavaju važećih propisa u Oružanim snagama BiH, profesionalno obavljaju dužnost i pridržavaju se i poštivaju sve norme ponašanja u službi i izvan službe kako je to propisano člankom 15. Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/02), te na taj način zaštititi ugled Oružanih snaga BiH.
7. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer Oružanih snaga BiH obvezni su poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da sve djelatne vojne osobe koje se ne pridržavaju važećih propisa, među ostalima i SOP-a koji je mjerodavan propis za ovaj predmet, budu sankcionirane prema važećem Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH i Pravilniku o vojnoj stezi i stegovnom postupku.

5. SURADNJA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BiH S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

Na temelju ovlasti koje proizlaze iz Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), Pravilnika o suradnji parlamentarnog vojnog povjerenika BiH s Ministarstvom obrane BiH, Generalnim inspektoratom pri Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj: 01,02-34-6-1428/09 od 5. 1. 2010. godine, te Smjernica o osnovama suradnje parlamentarnog vojnog povjerenika BiH s Institucijom ombudsmana za ljudska prava BiH, broj: 01,02-34-6-1429/09 od 24. 12. 2009., vojni povjerenik je u izvještajnom razdoblju surađivao s:

- a) Ministarstvom obrane BiH,
- b) Generalnim inspektoratom pri Ministarstvu obrane BiH,
- c) Zajedničkim stožerom Oružanih snaga BiH,
- d) Institucijom ombudsmana za ljudska prava BiH.

Posebno je značajna suradnja vojnog povjerenika sa Zajedničkim povjerenstvom za obranu i sigurnost BiH. Ova suradnja ogleda se u sudjelovanju vojnog povjerenika na radionicama i konferencijama u organizaciji Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH, sudjelovanju članova Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH na radionicama koje organizira vojni povjerenik, zajedničkom sudjelovanju vojnog povjerenika i članova ovoga povjerenstva na seminarima i konferencijama koje organiziraju domaće i međunarodne organizacije i institucije, kao i zajedničkim posjetima domaćim i stranim institucijama.

Vojni povjerenik je u 2015. godini ostvario suradnju i sa Zajedničkim povjerenstvom za ljudska prava Parlamentarne skupštine BiH. Sudjelovanje vojnog povjerenika na konferenciji koju je organiziralo Zajedničko povjerenstvo za ljudska prava o temi: „Ostvarenje i zaštita ljudskih prava i sloboda kroz zakonodavni okvir, trenutačno stanje i planovi institucija BiH u području ljudskih prava“ jedan je oblik ove suradnje. Također, vojni povjerenik je Zajedničkom povjerenstvu za ljudska prava dostavio na znanje Izvješće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu, koji su članovi Povjerenstva pozitivno ocijenili.

Vojni povjerenik surađivao je i s međunarodnim organizacijama, i to:

- a) Centrom za demokratski nadzor oružanih snaga iz Ženeve – DCAF,
- b) Misijom OESS-a u BiH

Podrška Centra za demokratski nadzor oružanih snaga iz Ženeve (DCAF) Uredu parlamentarnog vojnog povjerenika bila je od iznimnog značaja za rad Ureda vojnog povjerenika tijekom 2015. godine. Naime, zahvaljujući sklopljenom Memorandumu između DCAF-a i Parlamentarne skupštine BiH u pogledu pružanja podrške u radu Ureda parlamentarnog vojnog povjerenika Bosne i Hercegovine, angažirana su dva pravnik koji daju puni doprinos radu Ureda i izvršenju ovlasti vojnog povjerenika. Zahvaljujući ovoj pomoći, Ured vojnog povjerenika ima visoki postotak realizacije zadanih planova za 2015. godinu.

U 2015. godini Misija OESS-a u BiH podržavala je aktivnosti vojnog povjerenika prilikom njegovih posjeta jedinicama i zapovjedništvima Oružanih snaga BiH. Također, vojni povjerenik ističe značajnu financijsku potporu DCAF-a i Misije OESS-a u BiH u pripremi i realizaciji radionice o temi: „Izvješće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“, održanoj 11. i 12. 6. 2015. u Tesliću.

Podršku u radu vojnog povjerenika pružili su i Zajednički kolegij obaju domova Parlamentarne skupštine BiH i Tajništvo Parlamentarne skupštine BiH.

6. OSTALE AKTIVNOSTI UREDA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH U 2015. GODINI

6.1. Radionica o temi: „Izvešće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“

Vojni povjerenik je, u suradnji s članovima Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH te uz potporu Misije OEES-a u BiH i Centra za demokratski nadzor oružanih snaga iz Ženeve (DCAF), organizirao radionicu o temi: „Izvešće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“, koja je održana 11. i 12. 6. 2015. u Tesliću.

Na radionici su, osim članova Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH i predstavnika navedenih međunarodnih organizacija, sudjelovali i predstavnici Predsjedništava BiH, Ministarstva obrane BiH, Oružanih snaga BiH, Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH, Ministarstva vanjskih poslova BiH, Centra za sigurnosne studije BiH, GK EUFOR-a, Stožera NATO-a u Sarajevu te predstavnici medija.

U sklopu radionice organizirano je pet panela na kojima su razmatrane sljedeće teme:

1. Položaj i status žena u Oružanim snagama BiH,
2. Status i položaj dočasnika u Oružanim snagama BiH,
3. Uvjeti života i rada u vojarnama u Oružanim snagama BiH,
4. Unaprjeđenje i postavljenje djelatnih vojnih osoba u Oružanim snagama BiH (interni natječaj) i
5. Pripremljenost Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH na repatrijaciju djelatnih vojnih osoba angažiranih u mirovnim misijama.

Radionicu su svi sudionici ocijenili poučnom i korisnom, s odličnim odabirom tema i govornika, te izvanrednom prilikom za razmjenu mišljenja i prijedloga za prevladavanje teškoća s kojima se susreću pripadnici Oružanih snaga BiH u pogledu zaštite njihovih ljudskih prava. Treba istaknuti da su sudjelovali u radionici zamjenici ministricе obrane Emir Suljagić i Boris Jerinić, a poseban doprinos konstruktivnim raspravama i prijedlozima dali su članovi Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH Sifet Podžić, Hazim Rančić, Mario Karamatić i Šemsudin Mehmedović.

6.2. Ostale aktivnosti koje je Ured vojnog povjerenika realizirao u 2015. godini

Osim rada povodom pritužbi, što je primarni zadatak vojnog povjerenika u provođenju parlamentarnog nadzora nad radom u pogledu zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda djelatnih vojnih osoba i kadeta u Oružanim snagama BiH, u 2015. godini realiziran je i čitav niz drugih aktivnosti koje su rad Ureda učinile učinkovitijim i prepoznatljivijim.

S ciljem dobivanja jasnije slike o djelovanju i položaju Ureda, u nastavku dajemo podatke o ostalim aktivnostima koje je Ured provodio u 2015. godini. Ovaj pregled sadrži tromjesečne podatke o sastancima vojnog povjerenika, posjetima vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH, sudjelovanju na konferencijama te ostalim aktivnostima koje su poduzimane s ciljem potpunog i nesmetanog funkcioniranja Ureda, s jedne strane, te izvršenja zakonskih ovlasti, s druge strane.

6.2.1. Realizirane aktivnosti u siječnju, veljači i ožujku

- Dana 12. 1. 2015. sastanak vojnog povjerenika s Mehom Omerovićem, predsjednikom Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost spolova u Skupštini Republike Srbije.
- Dana 28. 1. 2015. vojni povjerenik bio nazočan 9. konferenciji Generalnog inspektorata Ministarstva obrane BiH.
- Dana 18. 2. 2015. vojni povjerenik sudjelovao na godišnjoj analizi iz područja upravljanja osobljem Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH za 2014.
- Dana 6. 3. 2015. vojni povjerenik sudjelovao na susretu vojno-diplomatskih predstavnika akreditiranih u BiH.
- Dana 13. 3. 2015. vojni povjerenik sudjelovao na OESS-ovoj radionici o temi: „Ljudska prava i žene u oružanim snagama“ i tom prilikom održao izlaganje.
- Dana 18. 3. 2015. vojni povjerenik bio je nazočan godišnjoj analizi protuminskih akcija za 2014. Ministarstva obrane BiH i Operativnog zapovjedništva OSBiH.

6.2.2. Realizirane aktivnosti u travnju, svibnju i lipnju

- Dana 15. 4. 2015. vojni povjerenik bio je nazočan obilježavanju desete godišnjice 2. pješačke (rendžerskog) pukovnije Oružanih snaga BiH u Mostaru.
- Dana 16. 4. 2015. vojni povjerenik održao je sastanak sa zapovjednikom Snaga Europske unije u BiH (EUFOR) general-bojnikom Johannom Luifomom i predstavnicima EUFOR-a u BiH.
- Dana 7. 5. 2015. vojni povjerenik boravio je u nenajavljenom posjetu vojarni „Miloš Obilić“ na Palama, u kojoj je smještena Bojna veze Brigade taktičke potpore.
- Dana 12. 5. 2015. vojni povjerenik bio je nazočan obilježavanju Dana 3. pješadijske (Republika Srpska) pukovnije.
- Dana 19. 5. 2015. vojni povjerenik bio je u posjetu Operativnom zapovjedništvu Oružanih snaga BiH.
- Dana 20. 5. 2015. vojni povjerenik boravio je u najavljenom posjetu Brigadi taktičke potpore, vojarna Rajlovac, Sarajevo.
- Dana 2. i 3. 6. 2015. vojni povjerenik sudjelovao je na radionici o temi: „Zakonodavni okvir, aktualno stanje i planovi institucija BiH u području obrane i sigurnosti“, u organizaciji Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH, Sarajevo.
- Dana 11. i 12. 6. 2015. vojni povjerenik organizirao je radionicu o temi: „Izvešće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“, Teslić.
- Dana 22. i 23. 6. 2015. vojni povjerenik sudjelovao je na konferenciji u Bijeljini o temi: „Ostvarivanje i zaštita ljudskih prava i sloboda kroz zakonodavni okvir, trenutačno stanje i planovi institucija BiH u području ljudskih prava“, čiji je organizator Zajedničko povjerenstvo za ljudska prava BiH.
- Dana 28. 6. 2015. vojni povjerenik bio je nazočan svečanoj proslavi u povodu Krsne slave 3. pješadijske (Republika Srpska) pukovnije – Vidovdan.

6.2.3. Realizirane aktivnosti u srpnju, kolovozu i rujnu

- Dana 2. 7. 2015. vojni povjerenik s članovima Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH boravio u posjetu Ministarstvu obrane BiH i Zajedničkom stožeru OSBiH.
- Dana 6. 7. 2015. vojni povjerenik s članovima Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH susreo se i razgovarao sa zapovjednikom Stožera NATO-a u Sarajevu i njegovim suradnicima, te zapovjednikom EUFOR-a u BiH i njegovim suradnicima.
- Dana 9. 7. 2015. vojni povjerenik boravio je u nenajavljenom posjetu Glavnoj logističkoj bazi OSBiH, vojarna „Butile“, Sarajevo.
- Dana 23. 7. 2015. vojni povjerenik boravio je u najavljenom posjetu Zapovjedništvu logistike, vojarna „Vojvoda Radomir Putnik“ u Doboju.
- Od 31. 8. do 3. 9. 2015. vojni povjerenik i članovi Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH sudjelovali su na seminaru za parlamentarce u Centru za europsku sigurnosnu politiku, Garmisch-Partenkirchen, SR Njemačka.
- Od 21. 9. do 24. 9. 2015. vojni povjerenik i članovi Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH sudjelovali su na seminaru u organizaciji Parlamentarne skupštine. NATO-a, Bruxelles, Belgija. Ovom prilikom bh. izaslanstvo posjetilo je i misiju BiH pri NATO-u.

6.2.4. Realizirane aktivnosti u listopadu, studenom i prosincu

- Dana 2. 10. 2015. vojni povjerenik boravio je u nenajavljenom posjetu lokacijama za smještaj i sortiranje streljiva „Blažuj“ u Blažuju i „Krupa“ u Hadžićima.
- Dana 16. 10. 2015. vojni povjerenik boravio je u nenajavljenom posjetu Centru za temeljnu obuku u Pazariću.
- Dana 21. 10. 2015. vojni povjerenik boravio je u najavljenom posjetu radiorelejnomo čvorištu na lokaciji Kozara i Bojni zračnog motrenja i javljanja, radarski položaj „Kozara“.
- Od 25. 10. do 28. 10. 2015. vojni povjerenik sudjelovao je na 7. međunarodnoj konferenciji ombudsmana za oružane snage u Pragu, Češka Republika.
- Dana 2. 11. 2015. vojni povjerenik primio je u posjet izaslanstvo Povjerenstva za Saveznu vojsku Parlamenta Republike Austrije.
- Dana 4. i 5. 11. 2015. vojni povjerenik sudjelovao je na 5. konferenciji Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH o temi: „Aktualno stanje sigurnosti u BiH“, Vitez.
- Dana 17. 11. 2015. vojni povjerenik sudjelovao je na 8. preglednoj konferenciji o poštivanju OESS-ovih/UN-ovih sigurnosnih obveza BiH.
- Od 22. do 24. 11. 2015. vojni povjerenik boravio je u posjetu Parlamentu Republike Austrije.
- Dana 1. 12. 2015. vojni povjerenik nazočio obilježavanju Dana Oružanih snaga BiH
- Dana 9. 12. 2015. vojni povjerenik susreo se s predstavnicima Koledža NATO-a za vrijeme njihova posjeta Parlamentarnoj skupštini BiH.

- Dana 15. 12. 2015. vojni povjerenik boravio je u najavljenom posjetu Brigadi zračnih snaga i protuzračne obrane u Banjoj Luci, kao i skladištu za smještaj streljiva i minsko-eksplozivnih sredstava „Krčmarice“.
- Dana 22. 12. 2015. posjet vojnog povjerenika i članova Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH Odboru za sigurnost Narodne skupštine Republike Srpske.

PARLAMENTARNI
VOJNI POVJERENIK
Boško Šiljegović